

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та суспільних комунікацій**

**КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ТА РУМУНІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ
АНАЛІЗ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 6 курсу, 623 групи

Васильчук Діана Василівна

Керівник:

кандидат політичних наук,

доцент **Мельничук Любов Ністорівна**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2022 р.
Зав. кафедри _____*

Чернівці – 2022

Анотація

Після розпаду СРСР Румунія однією з перших країн визнала Україну як незалежну державу. Дипломатичні відносини були встановлені 1 лютого 1992 року, коли в Києві було відкрито Посольство Румунії, яке замінило Генеральне консульство, що діяло в українській столиці з 1971 року. Таким чином, обидві країни приділяють особливу увагу розвитку своїх політичних, дипломатичних та економічних відносин. У даній роботі ми використали низку методологій для окреслення двосторонніх відносин цих двох країн: діалектичний метод, системний метод, а також методи аналізу та синтезу. Таким чином, в емпіричній частині цього дослідження проаналізовано румунсько-українські відносини на перетині європейських та глобальних регіональних турбулентностей, що є результатом розвитку подій після 2014 року, як з послідовністю залучення Румунії, так і з цікавим зміщенням у бік України. Так, Румунія послідовно відстоює положення міжнародного права, підтримує суверенітет, територіальну цілісність та незалежність України, засуджуючи анексію Криму та повномасштабне російське вторгнення в Україну у 2022 році.

Ключові слова: культурна дипломатія, дипломатичні відносини, Східна Європа, Східний блок, двосторонні відносини між Румунією та Україною

Résumé

Après la dissolution de l'URSS, la Roumanie a été l'un des premiers pays à reconnaître l'Ukraine comme un État indépendant. Les relations diplomatiques ont été établies le 1er février 1992 et l'ambassade de Roumanie a été ouverte à Kyïv, en remplacement du consulat général, qui opérait dans la capitale ukrainienne depuis 1971. Les deux pays ont donc accordé une attention particulière au développement de leurs relations politiques, diplomatiques et économiques. Dans ce travail, nous avons utilisé une série de méthodologies pour esquisser les relations bilatérales de ces deux pays : la méthode dialectique, la méthode systématique, et les méthodes d'analyse et de synthèse. La partie empirique de cette recherche a ainsi analysé les relations roumano-ukrainiennes, à la confluence des turbulences régionales européennes et mondiales, sont le résultat des évolutions post-2014, à la fois avec une cohérence de l'engagement de la Roumanie et un changement intéressant envers l'Ukraine. Ainsi, la Roumanie a été cohérente dans la défense des dispositions du droit international, a soutenu la souveraineté, l'intégrité territoriale et l'indépendance de l'Ukraine, condamnant l'annexion de la Crimée et l'invasion russe à grande échelle de l'Ukraine en 2022.

Mots clés: la diplomatie culturelle, les relations diplomatiques, l'Europe orientale, le bloc de l'Est, les relations bilatérales entre la Roumanie et l'Ukraine

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	9
1.2. Методологічні основи та проблеми проведення порівняльного дослідження.....	19
1.3. Джерельна база дослідження.....	31
Висновок до 1-го розділу.....	39
РОЗДІЛ 2. КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ТА РУМУНІЇ ЯК СКЛАДОВА МІЖДЕРЖАВНОЇ СПІВПРАЦІ	
2.1. Культурні комунікації України та Румунії.....	41
2.2. Сучасний стан культурної дипломатії України та Румунії.....	45
2.3. Культурна дипломатія України в Румунії: потреба перезавантаження та оновлення.....	53
Висновок до 2-го розділу.....	60
РОЗДІЛ 3. ІНСТРУМЕНТИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯК ЗАСІБ М'ЯКОЇ СИЛИ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....	
3.1. Освіта та наукова складова культурної дипломатії: Порівняльний аналіз	61
3.2 Транскордонне культурне співробітництво України та Румунії.....	70
3.3. Гуманітарна допомога Румунії для України під час війни.....	75

3.4. Перспективи та можливості культурної дипломатії України та Румунії в сучасних умовах	82
Висновок до 3-го розділу	91
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
RÉSUMÉ	108

ВСТУП

Актуальність теми. Культурна дипломатія є важливим чинником становлення та розвитку успішних міждержавних відносин, а самі міждержавні відносини є складним і багатоетапним процесом, під час якого необхідно вирішувати гострі політичні, правові, економічні та соціальні проблеми, а також знаходити адекватні відповіді на них.

Враховуючи агресивну політику Російської Федерації, події останніх років в Україні та поширення неправдивої інформації про нашу державу сьогодні проблема іміджу України у світі є надзвичайно актуальною. Потрібно не допустити спотворення іміджу України та позитивно вплинути на створення позитивного іміджу про нашу країну у міжнародній спільноті. Настав час звернутися до «м'якої сили» зовнішньої політики, зокрема засобів культурної дипломатії, зміцнення культурної присутності України у світі, пошуку діалогу та налагодження нових відносин.

Культурна дипломатія – це потужний потенціал держави на міжнародній арені, який дозволяє поширювати інформацію про країну через культурно-мистецькі заходи, заклади культури, популяризацію та популяризацію мови, мистецтва, культурної спадщини та національної кухні; формування позитивного іміджу країни у світі; встановлення двосторонніх відносин з

країною перебування; поширення політичного впливу в країнах перебування; сприяння економічному розвитку держави, виходу на нові ринки.

Україну та Румунію тісно пов'язує не лише наявність спільного кордону, а й спільне історичне та культурне минуле, проживання в обох країнах національних меншин іншої сторони. Румунські меншини в Україні та українські меншини, які проживають в Румунії, є факторами, які забезпечують постійну взаємодію між двома країнами. Варто зазначити, що національні меншини є важливим ресурсом ефективної культурної дипломатії.

Незважаючи на ряд вжитих заходів урядів обох країн, культурна дипломатія обох країн має ряд недоліків. Слід докласти значних зусиль для формування позитивного іміджу України в медіапросторі Румунії як держави, що збагатила світ своєю історією, звичаями, духовною культурою, мистецькими та літературними традиціями. У сусідній країні недостатньо інформації про сучасне українське мистецтво, кіно, театр, музику. Актуальним має стати завдання формування іміджу України як сучасної європейської країни, яка презентує свою культуру та відкрита до сприйняття інших культур. Українська культура в Румунії невідома, тому варто популяризувати власну культуру, адже вона унікальна та неповторна.

Актуальність теми зумовлюється також недоліками діяльності структур України та Румунії, головним завданням яких є налагодження культурної дипломатії між обома країнами, при цьому причиною цього є брак фахівців з культурної дипломатії в Румунії та відсутність підтримки такої дипломатії з боку держави.

Різні теоретичні аспекти культурної дипломатії вивчалися такими зарубіжними дослідниками як Гілбоа Е., Гіноу-Хехт Дж., Донфрід М., Леонард М., Каммінгс М., Най Дж., Фредерік Х. та деякими іншими. Також теоретичні аспекти культурної дипломатії вивчалися такими вітчизняними вченими як: Глібова С., Кучмій О., Петров В., Процюк М., Розумна О., Ржевська Н., Сербіна Н. та багато інших.

Дослідженням культурної дипломатії на рівні Україна – Румунія займалися такі українські науковці: Габчак Н., Дубова С., Дуфіс Л., Круглашов А., Мельничук Л., Онищук О., Рендюк Т., Шевченко О. та деякі інші. Однак жоден із цих дослідників не здійснив комплексного дослідження культурної дипломатії України та Румунії, а також порівняльного аналізу культурної дипломатії обох країн.

З огляду на вище викладене, вважаємо обрану тему дослідження актуальною, новою та потребуючою ґрунтовних наукових досліджень.

Мета та завдання дослідження. Метою магістерської роботи є здійснення порівняльного аналізу культурної дипломатії двох держав – України та Румунії, встановлення особливостей міжкультурних відносин обох країн в наш час та перспектив розвитку культурної дипломатії між ними у майбутньому.

Відповідно до встановленої мети слід виконати ряд дослідницьких завдань:

- охарактеризувати понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- визначити методологічні особливості та проблеми проведення порівняльного дослідження;
- окреслити джерельну базу дослідження;
- встановити культурні комунікації України та Румунії;
- охарактеризувати сучасний стан культурної дипломатії України та Румунії;
- визначити потребу в перезавантаженні та оновленні культурної дипломатії України в Румунії;
- провести порівняльний аналіз освіти та науки обох держав;
- охарактеризувати гуманітарну допомогу Румунії для України під час війни;
- визначити нові можливості та перспективи співпраці України та Румунії.

Об'єкт та предмет магістерської роботи. Об'єкт дослідження – культурна дипломатія України та Румунії, сучасний стан, розвиток.

Предмет дослідження – специфіка та особливості культурної дипломатії України та Румунії.

Методи дослідження. Методологічна база дослідження зумовлена метою та завданнями та включає в себе ряд методів наукового пізнання: загальних та спеціальних. Зокрема, з допомогою діалектичного методу було окреслено категоріальний апарат культурної дипломатії як прояву відносин двох держав. На основі системного методу визначили методологічні особливості та проблеми проведення порівняльного дослідження. З допомогою методів аналізу та синтезу окреслили джерельну базу дослідження за обраною темою магістерської роботи. На основі методу дискурс-аналізу встановили міждержавні культурні комунікації України та Румунії. З допомогою методу контент-аналізу охарактеризували сучасний стан культурної дипломатії України та Румунії. На основі формально-логічного методу визначили потребу в перезавантаженні та оновленні культурної дипломатії України в Румунії. З використанням методу порівняння вдалось провести порівняльний аналіз освіти та науки обох держав. Метод спостереження дозволив охарактеризувати гуманітарну допомогу Румунії для України під час війни. З допомогою методів моделювання та прогнозування вдалось визначити нові можливості та перспективи співпраці України та Румунії. Сформувані висновки до розділів та загальні висновки за обраною темою дослідження вдалося на основі методу узагальнення.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження. Наукова новизна дослідження визначається тим, що в ньому:

вперше:

- представлений комплексний аналіз культурної дипломатії, що проводиться на рівні Україна – Румунія з часів її зародження і по теперішній час у тісному зв'язку з факторами, які на неї впливають;

- розкрито основні форми культурного співробітництва України та Румунії у сфері освіти, науки, мистецтва та художньої культури;
- виділені періоди культурної дипломатії України в українсько-румунських відносинах;
- на основі нових джерел та літератури проаналізовано досвід українсько-румунських культурних зв'язків, відображено ступінь ефективності культурного впливу на обидві країни та вплив на процес взаємного сприйняття народів двох країн;
- виявлено проблеми та труднощі українсько-румунського дипломатичного культурного співробітництва на різних історичних етапах, зокрема і в наш час;
- охарактеризовано гуманітарну допомогу Румунії для України під час війни.

удосконалено:

- дослідження міждержавні культурні комунікації України та Румунії;
- потребу в перезавантаженні та оновленні культурної дипломатії України в Румунії;

дістали подальшого розвитку:

- положення стосовно визначення та окреслення категоріально-понятійного апарату дослідження;
- положення щодо можливостей та перспектив подальшого культурного дипломатичного співробітництва обох держав.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значимість дослідження полягає в тому, що результати та висновки роботи можуть бути використані як у подальших наукових дослідженнях з проблем української культурної дипломатії, так і для вирішення практичних завдань розвитку культурної дипломатії України в Румунії на сучасному етапі. Рекомендації щодо розроблення концепції культурної дипломатії України в Румунії можуть бути використані для розробки стратегії зовнішньої політики України стосовно Румунії чи інших зовнішньополітичних документів.

[Структура магістерської роботи. З точки зору структури магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Кожен розділ представлений трьома підрозділами. У кожному з підрозділів розкривається одне з поставлених завдань. Робота вміщує 5 таблиць та 10 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок, з них – 91 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 92 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.

Понятійно-категоріальний апарат культурної дипломатії складний. Культура являє собою сукупність цінностей, які створюють смислове наповнення для суспільства, що включає як «високу» (література, мистецтво, освіта), так і масову культуру. Саме ці напрями держави прагнуть демонструвати закордонній аудиторії у процесі реалізації культурної дипломатії. Культурна дипломатія є основною складовою публічної дипломатії, яка проявляється в інформуванні міжнародної громадськості, підтримці та розвитку контактів з іншими народами у сфері освіти та культури, націленої на створення привабливого образу країни за кордоном. Акторами культурної дипломатії виступають як державні структури та фізичні особи (професійні дипломати), так і неурядові та некомерційні організації.

Слід зазначити, що культурна дипломатія є ефективним інструментом «м'якої сили» (soft power), що є неофіційною, але законною діяльністю неурядових організацій, окремих громадян, комерційних структур, спрямованою на реалізацію національних і громадських інтересів держави на міжнародній арені. Спрощуючи спілкування людей з різних країн, культурна дипломатія є виключно важливим аспектом для забезпечення міжнародного миру та стабільності. У зв'язку з цим нині практично всі великі держави намагаються включити культурну дипломатію до своїх зовнішньополітичних стратегій та раціонально її використовувати.

Варто зазначити, що серед науковців постійно точаться дискусії щодо встановлення єдиного підходу до окреслення поняття «культурна дипломатія», однак дане питання досі невирішене. З огляду на це, пропонуємо розглянути

основні підходи науковців до визначення поняття «культурна дипломатія» (Табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Підходи до визначення поняття «культурна дипломатія»

Автор	Підхід до визначення
Мусієнко Н., Шамборовський Г.	Культурна дипломатія – процес міжнародних комунікацій, що має на меті здійснення просування іміджу держави, створення її авторитету, забезпечення поваги й довіри до неї на міжнародній арені [27, с. 92].
Паніна І., Парчевська В.	Культурна дипломатія – це один із засобів здійснення зовнішньополітичного курсу держави та розвитку суспільства за допомогою здобутків культури [32, с. 77].
Кащенко Н.	Культурна дипломатія – це один із напрямів діяльності держави, що ґрунтується на обміні традиціями, цінностями, ідеями, іншими проявами культури та ідентичності [15, с. 171].
Дубов Д.	Культурна дипломатія – це продаж іміджу країни засобами культури [10, с. 63]
Гофф П.	Культурна дипломатія – це обмін ідеями, інформацією, мистецтвом та іншими аспектами культури між націями та їх народами з метою сприяння їх взаєморозумінню [75, с. 31].

Продовження таблиці 1.1.

Фоше Ш.	Культурна дипломатія – використання аспектів культури держави на підтримку її зовнішньополітичних цілей або дипломатії [74, с. 375].
Табаринцева-Романова О.	Культурна дипломатія – це державна політика, спрямована в рамках зовнішньої політики на експорт репрезентативних даних національної культури та на взаємодію з іншими країнами у цій же культурній сфері [50, с. 28].
Прокоф'єва І.	Культурна дипломатія є одним із основних інструментів, які країна може використовувати, щоб висловити свої інтереси та позицію світові [86].

З роками семантичне поле терміна культурна дипломатія значно розширилося. Тепер він стосується практично будь-якої практики, пов'язаної з цілеспрямованою культурною співпрацею між націями чи групами націй. У процесі термін трохи відійшов від свого початкового семантичного початку.

Окрім самого терміну «культурна дипломатія», у дискурсі галузі, яка досліджує це питання, домінують два інших поняття: «м'яка сила» та «публічна дипломатія».

Термін «м'яка сила», був введений гарвардським політологом Джозефом Наєм у 1990 році. З тих пір він активно використовується у міжнародних відносинах та публічній дипломатії, часто у спосіб, який далекий від того, що передбачав його винахідник. Най розрізняв командну владу – економічний пряник і військовий батіг – якою Сполучені Штати Америки володіли в

достатній мірі, і «м'яку» владу – «примушувати інших бажати того, чого хочеш ти» [82, с. 30]. Науковець зазначав: «політичні лідери та філософи давно зрозуміли силу, яку приносить встановлення порядку денного та визначення рамок дебатів. Здатність визначати переваги, як правило, асоціюється з нематеріальними ресурсами влади, такими як культура, ідеологія та інституції» [82, с. 32].

«М'яка сила» як концепція категорично відрізняється від жорсткої сили (тобто здатності застосовувати силу) або «брендингу нації» (тобто стратегії, спрямованої на те, щоб дозволити державам краще контролювати свій імідж і залучати інвестиції, туризм і таланти) [62, с. 43]. Однак література про культурну дипломатію, засновану на обґрунтуванні «м'якої сили», зазвичай підводить цю політику до економічних або геополітичних цілей. Подібним чином «м'яку силу» можна остаточно зрозуміти як спосіб досягнення економічних цілей. Ця точка зору висуває інструменталістську інтерпретацію культурної дипломатії в багатьох її логічних і директивних аспектах. У цьому контексті політика «м'якої сили» та культурна політика були розроблені та застосовані як інструменти для покращення погляду на США за кордоном. Концепція такої політики була адаптована іншими урядами в усьому світі.

Українські науковці під «м'якою силою» розуміють комплексний набір інструментів, необхідних для вирішення державних завдань зовнішньополітичного характеру із використанням всіх можливостей громадянського суспільства, а також методів та технологій, властивих класичній дипломатії (гуманітарних, інформаційно-комунікативних тощо) [51, с. 252].

Фесик О. відзначає, що під «м'якою силою» слід розглядати одну з форм зовнішньостратегічної діяльності держави [59, с. 202]. Науковиця відзначає також, що «м'яка сила» виступає в якості комплексного механізму, який здійснює вплив з використанням системи «привабливих преференцій».

У сучасному зарубіжному співтоваристві на сьогоднішній день розробляються комплексні концептуальні моделі «м'якої сили». Вирізняють такі її різновиди (Рис. 1.1.).

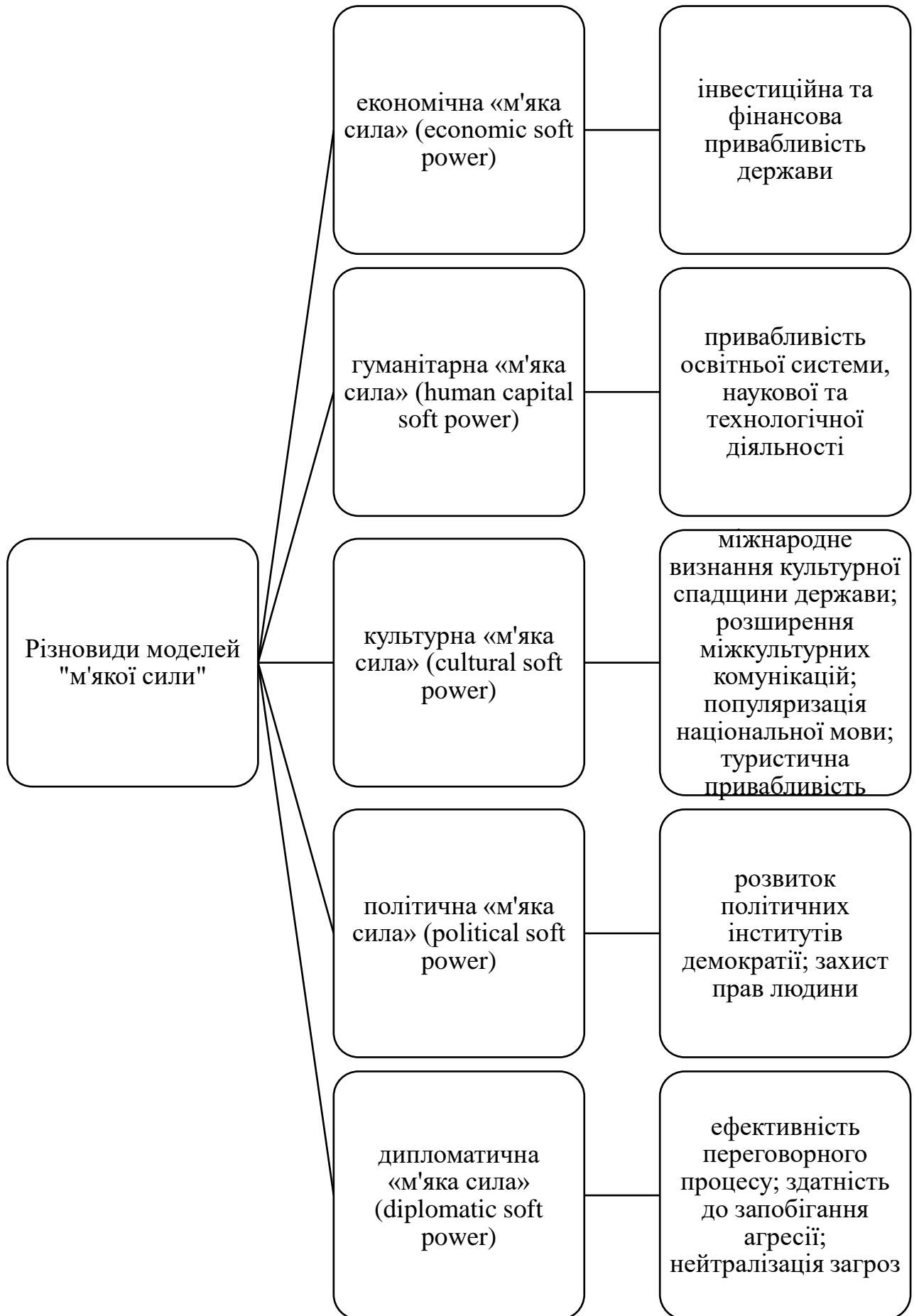

Рисунок 1.1. Різновиди «м'якої сили»

Виходячи з зазначених моделей «м'якої сили», можна вказати й інструменти її забезпечення, які поділяються на:

1. економічні, пов'язані з фінансовою та інвестиційною привабливістю;
2. гуманітарні, засновані на привабливості освітньої системи, медицини, наукової та технологічної діяльності тощо;
3. культурні, що включають туристичний потенціал, спортивні досягнення, міжкультурні комунікації, популярність мови, визнання культурної спадщини;
4. політичні, засновані на розвиненості владних інститутів, прав, свобод громадян;
5. дипломатичні, до яких належать ефективність переговорного процесу, здатність запобігти агресії та нейтралізувати загрози тощо.

Крім цих основних інструментів варто відзначити комунікаційно-символічні, куди покладено як технічні функції «доставки» «м'якої сили», і самостійні функції інформування, де визначальною стає довіра до каналів комунікації, їх охоплення, репутація. Також, зважаючи на те, що «м'яка сила» у зовнішній політиці сучасної України досягається як за участю державних органів, так і недержавних інституцій, варто говорити і про суспільно-дипломатичні інструменти, які доповнюють офіційні дипломатичні інструменти.

Для нашої держави культурна дипломатія виступає в якості одного з найважливіших елементів стратегічної діяльності, елементів застосування «м'якої сили», з використанням якої значно полегшується процес входу в кожену країну та знаходження на її суспільному рівні підтримки [56, с. 168]. Також культурна дипломатія є засобом реалізації національних інтересів, проте потребує ефективної координації та системного застосування зусиль та створення якісного «контенту» на експорт.

Ще одним поняттям, яке часто фігурує поряд із поняттям «культурна дипломатія» є поняття «публічної дипломатії». Окреслимо особливості останнього.

Єдиного розуміння цього терміну в науці не існує, як не існує і єдиного підходу до визначення поняття «культурна дипломатія». Тож відобразимо основні підходи до розуміння поняття «публічна дипломатія» науковцями різних держав.

Український вчений Трофименко М. визначає під «публічною дипломатією» дії, спрямовані на обговорення перспектив формування та реалізації державної політики, налагодження зв'язків між політичними структурами й суспільством зарубіжних країн з метою інформаційного впливу на нього [52, с. 93].

Ще один український науковець – Сивак Т. – підходить до визначення цього поняття більш широко. Він зазначає, що публічна дипломатія є компонентом інтеграції стратегічних комунікацій, головне спрямування якого – встановлення довготривалих зв'язків з іноземними громадянами. Науковець зазначає, що це поняття розкривається через здійснення впливу на сприйняття суспільством інших держав політики власної країни, формування громадської думки в іноземних державах; процес комунікації з іноземною публікою з метою її ознайомлення з національними ідеями, ідеалами, політикою і цінностями та, як наслідок, усунення непорозуміння у відносинах з цими країнами [45, с. 84]. Встановлено, що реалізація публічної дипломатії відбувається із залученням символічних ресурсів (культури, ідеології, соціально-політичних інститутів) та з допомогою державних і недержавних інституцій, гуманітарних організацій, напрямами діяльності яких є підтримка і просування власної культури, мови, традицій.

З цього приводу слушною є думка Анга І., який зазначає, що культурна дипломатія є стрижнем публічної дипломатії; адже саме в культурній діяльності найкраще представлено уявлення нації про себе [61, с. 374].

Культурна дипломатія може зміцнити національну безпеку держави непомітними, широкомасштабними та стійкими способами.

Російська дослідниця Табаринцева-Романова О. зазначає, що публічна дипломатія – це комплексна система інститутів та механізмів, завдання яких полягає у супроводі зовнішньополітичних інтересів держави через створення привабливого образу країни, тобто реалізація концепції м'якої сили [50, с. 29]. Авторка також відзначає, що сьогодні для більшості країн використання механізмів публічної дипломатії є вигідним та перспективним, оскільки, зокрема, через інтернет платформи можна підвищувати свій імідж за рахунок загальної доступності надання освітніх можливостей для зарубіжної аудиторії, надання гуманітарної допомоги (так звана «маскова дипломатія») тощо.

Таким чином, вважаємо за доцільне надати власне визначення публічної дипломатії. Зокрема, пропонуємо під цим поняттям розуміти ціленаправлену діяльність держави на міжнародному рівні, провадження якої відбувається через установи та організації, що контролюються та фінансуються нею, основна сутність якої полягає у здійсненні інформаційного впливу на думку і поведінку населення зарубіжних країн у контексті зовнішньополітичних та національних інтересів цієї держави.

Існує два основних види публічної дипломатії. Перший – брендинг, або культурна комунікація, за якої уряд намагається покращити свій імідж, не шукаючи підтримки для будь-якої негайної політичної мети [83]. Держави використовують стратегії брендингу, щоб створити кращий імідж себе у світі. В ідеалі брендинг створює загальну добру волю та сприяє співпраці з різних питань. Він також допомагає підтримувати довгострокові союзницькі відносини та підривати ворожу пропаганду.

Другий вид публічної дипломатії включає різні стратегії, спрямовані на сприяння швидшому досягненню результатів – цю категорію іноді називають політичною адвокацією. У той час як брендинг покликаний впливати на довгострокове сприйняття, політичні кампанії з адвокації використовують публічну дипломатію для залучення іноземної підтримки для найближчих цілей

політики. Іноземну громадськість можуть заохочувати підтримувати чи виступати проти лідерів інших держав. Іноді державам потрібно швидко переконати іноземну аудиторію підтримувати дорогі стратегії військового альянсу. Іноземні лідери можуть захотіти співпрацювати з планами альянсу, але бояться внутрішньої помсти за згоду на непопулярні дії. За цих умов публічна дипломатія може допомогти цим лідерам співпрацювати, зменшивши загрозу негативної реакції всередині країни.

У все більш глобалізованому, взаємозалежному світі, в якому поширення технологій масової комунікації забезпечує всім нам більший доступ один до одного, ніж будь-коли раніше, культурна дипломатія має вирішальне значення для зміцнення миру та стабільності в усьому світі. Культурна дипломатія, якщо її вивчати та застосовувати на всіх рівнях, має унікальну здатність впливати на «глобальну громадську думку» та ідеологію окремих людей, спільнот, націй.

Культурна дипломатія сьогодні більше не віднесена до периферії дисципліни міжнародних відносин і є яскравою та інноваційною академічною галуззю досліджень, яка успішно зарекомендувала себе як окрема теорія та практика.

Культурна дипломатія в теорії – це сукупність всіх наукових досліджень та напрацювань стосовно формування та реалізації культурної дипломатії.

Культурна дипломатія на практиці (або прикладна культурна дипломатія) – це застосування та реалізація теорії культурної дипломатії, включно з усіма моделями, які практикувалися протягом історії особами, громадами, державою чи інституціями [76]. Ці моделі включають, наприклад, академічні, професійні, культурні програми та програми обміну студентами, конференції та лекції з економічних і соціальних проблем, літератури, кіноіндустрії, театрального мистецтва, художні виставки та вистави, а також танцювальні та музичні концерти. Зрозуміло, що існує безліч майданчиків і можливостей, які дозволяють налагодити конструктивний діалог і створити позитивний імідж країни. Ці приклади унікально здатні вплинути на міжкультурне та міжконфесійне розуміння та сприяти мирному співіснуванню держав.

Культурна дипломатія має власні цілі, які полягають у просуванні та поширенні культури однієї країни в іншій країні, демонстрації найкращого з візуального мистецтва, перформансів, поезії, музики, кіно, театру, книг, танців і ремесел. Культурна дипломатія дозволяє ділитися цінностями та переконаннями, а також просувати ідеали та прагнення. При цьому культура та культурна свідомість також створюють середовище, сприятливе для інших пріоритетів держави, політичних чи економічних. Її іноді це може бути єдиним способом взаємодії держав одна з одною там, де нормальні політичні чи економічні відносини неможливі.

Таким чином, культурна дипломатія, як сукупність заходів, здійснюваних безпосередньо дипломатичними органами держави або у співпраці з ними, які спрямовані на просування зовнішньополітичних інтересів цієї держави у сфері культурної політики, насамперед шляхом сприяння її культурному обміну з іншими (іноземними) державами, є важливою частиною дипломатії в наші дні. На практиці культурна дипломатія може включати наступні основні види діяльності: сприяння суб'єктам культури в поширенні національної культури та культурної ідентичності, сприяння поширенню національної мови акредитуючої держави в приймаючій державі, популяризацію та роз'яснення культурних цінностей акредитуючої держави в приймаючій державі, ведення переговорів стосовно міжнародних договорів про культурне співробітництво і, нарешті, підтримка контактів з емігрантськими громадами в приймаючій державі. Проте структура, а також загальна інтенсивність культурно-дипломатичної діяльності може змінюватись залежно від держави та її зовнішньополітичних пріоритетів та амбіцій. Кожна країна має вирішити, як вона хоче взаємодіяти зі світом і якою вона бачить світ у 21-му столітті – арені, що стає все більш переповненою конкуруючою, а іноді й навмисно вводить в оману інформацією та прогнозами. Культурна дипломатія та культурні відносини є життєво важливим інструментом для такої взаємодії, і важливо, щоб будь-яка країна та будь-яке суспільство серйозно сприймали можливості та виклики, які вони несуть.

1.2 Методологічні особливості та проблеми проведення порівняльного дослідження

Науковці-політологи, яких вважають класиками політичної науки, ще в давні часи намагалися звести розуміння методологічної ролі порівняння до особливого роду розумового акту. Кант І. вбачав «логічну рефлексію» в процесі порівняння, на основі якої можлива оцінка фіксованої установки, її упорядкування та класифікація у відповідності до змісту пізнання. Юм Д. наголошував на тому, що порівняння дозволяє досягнути навколишній світ як «зв'язне розмаїття», роблячи при цьому відмітку на тому, що сам порівняльний процес має значення лише стосовно тих об'єктів, «між якими є хоч якась схожість» [59, с. 103.]. Тобто, на основі порівняння відбувається виявлення тотожностей та відмінностей між політичними процесами та явищами.

Мілль Дж., Конт О. та Дюркгейм Е. схилилися до думки, що порівняння – це єдиний придатний та найкращий метод дослідження для суспільних наук. Вони наголошували на тому, що використання вище зазначеного методу дозволяє втілювати в життя «непряме експериментування». Дослідники наголошували на об'єктивності порівняння як методу, його пройнятості ідеєю. При цьому Конт О. висловлював позицію, що існування порівняльного аналізу повинно одночасно здійснюватись та доповнюватись аналізом історичним, оскільки це дозволяє виявити та простежити розвиток людської еволюції у загальному [18, с. 69.] .

Дискусійність питання стосовно того, які саме методологічні засади мають стати базовими для порівняльного аналізу, відзначається з найдавніших часів. Зокрема, Мілль Дж. зазначав, що вивчення політичних подій характеризується складністю простеження багатства та різноманіття їх

причинно-наслідкових зв'язків. При цьому він зазначав, що «множинність причин майже безмежна і наслідки здебільшого невіддільно переплетені один з одним. До завершення труднощів більшість досліджень у суспільних науках стосуються виникнення наслідків надзвичайно широкого характеру». Внаслідок цього Мілль Дж. заперечував можливість використання причинно-наслідкових зв'язків в основі порівняльного аналізу.

Суперечливу йому позицію висловлював Дюркгейм Е., який наполягав на тому, що саме причинно-наслідкові зв'язки – це те, що має стати основою порівняльних досліджень. Науковцю належить наступне судження з цього приводу: «Одному й тому ж наслідку завжди відповідає одна і та ж причина». З огляду на це науковець відмічав, що багатопричинне явище характеризується наявністю кількох його різновидів, а тому Дюркгейм Е. переконаний, що методологія порівняльного дослідження спирається на виявлення та пошук у порівнювальних політичних процесах чи об'єктах причинно-наслідкових зв'язків.

Однак, за сучасного та динамічного розвитку науки така однозначна позиція стосовно причинно-наслідкового зв'язку та його ролі в проведенні порівняльного дослідження вже не відповідає рівню сучасного політичного розвитку. Зокрема, системи, які знаходяться у постійному саморозвитку, до складу яких можна віднести й структури політичні, характеризуються у наш час наявністю в них нелінійних зворотних зв'язків, які засвідчують відсутність жорсткого підходу до виявлення причинно-наслідкових залежностей у порівняльному дослідженні. При цьому, не варто нівелювати дослідженнями Дюркгейма Е., адже вони і в наш час мають певну цінність. Зокрема, саме цим дослідником вперше було виокремлено основоположні принципи порівняльного аналізу. Дюркгейм Е. відмічав, що одночасне використання методів збігів та відмінностей для політичного порівняльного дослідження є обмежуючим для дослідника, адже при цьому, об'єкти чи процеси, порівняння щодо яких здійснюється, мають мінімальні розбіжності чи мінімальну схожість, часто в єдиній характеристиці. Дані порівняльні методи можуть породити лише

припущення, адже складність політичних відносин та динаміка їх розвитку не дозволяють охопити всього спектру обставин, тому залишається ризик пропуску якоїсь з них.

Обґрунтована Дюркгеймом основоположна роль методу супутніх змін при здійсненні порівняльного політичного дослідження базується на тому, що при його здійсненні не варто робити виключення у вигляді всіх змін, які є відмінними від тих, що порівнюються. Зміни у двох явищах, які характеризуються простою паралельністю змін, встановленою у достатній кількості різних випадків, може слугувати доказовою базою певного наявного між ними відношення причинного характеру.

Заслуговує на увагу й позиція Дюркгейма Е. стосовно неможливості доведення гіпотези під час здійснення дослідження порівняльного характеру шляхом наведення конкретних практичних прикладів. Автор робить відмітку про те, що у цьому разі варто здійснювати порівняння неізолюваних змін, однак таких змін має бути «достатня» кількість. Тобто, закон порівняльного дослідження можна вивести лише тоді, коли зміни точно та змістовно відображають процес розвитку досліджуваного політичного явища. Конкретизуючи вище викладене, можна зазначити, що пояснення будь-якого політичного факту можливе лише за повного простеження його процесу розвитку в усіх можливих політичних формах. Якщо говорити більш просто, то для того, щоб порівняльне дослідження характеризувалось його репрезентативністю, варто задіяти доволі широкий історичний контекст. Даний контекст знайшов відображення в історико-генетичному методі порівняльного дослідження.

Доказовість здійсненого порівняння має місце лише тоді, коли фактор спотворення відмінностей на стадії розвитку політичних явищ є повністю виключеним: порівнянню підлягають виключно суспільства одного періоду розвитку. Дюркгейм Е. відзначає безглуздість порівняння зародження в одних суспільства політичних інституцій із їх занепадом в інших суспільствах. Науковець наголошував також на важливості додержання принципу

синхронності в становленні та розвитку політичних явищ при проведенні порівняльного дослідження, що дуже важливо при окресленні основного напрямку розвитку суспільств, які порівнюються. Така позиція Дюркгейма Е. ніяким чином не суперечить методу асинхронних порівнянь, суть якого зводиться до співставлення політичних подій аналогічного характеру різних епох історичного розвитку, проте встановлює щодо такого дослідження ряд обмежень. Прикладом використання асинхронного методу порівняльних досліджень є процес порівняння стадій зародження держав на території сучасної Африки та середньовічної Європи, який відзначився «вражаючим паралелелізмом» порівнюваних процесів. За проведення такого порівняльного дослідження відбувалося порівняння суспільств одного періоду розвитку, однак різних історичних часів, що не дозволило повною мірою уникнути спотворень результатів порівняльного аналізу.

Проблематику виникнення означених вище спотворень досліджував свого часу Ліпгарт А. – відомий американський компаративіст. Науковець робив висновок про те, що асинхронні порівняльні дослідження можуть бути спотворені та давати помилкові уявлення стосовно їх результатів, з огляду на що робив заклик до проведення більшої кількості досліджень конкретних історичних прикладів у відповідності до методу асинхронності. При цьому Ліпгарт А. відзначає, що у розвиток політичних явищ суттєві спотворення вносить саме історія, яка характеризується швидкими темпами цивілізаційного розвитку та оновленням суспільних відносин відповідно до умов історичної реальності. Зокрема, перспективи динамічної цифрової революції у наш час відкривають можливість зовсім іншого розвитку політичних інститутів, ніж він відбувався б декілька століть тому.

XX століття ознаменувало розходження методології порівняльного дослідження політичних наук на дві гілки:

- перша – її прихильники акцентували увагу на культурній значущості політичного простору, де особлива увага приділялась саме прояву культурної індивідуальності. Під час здійснення порівняльного дослідження

прихильники вказаної концепції стали звертати увагу на цінності, які знаходяться у чиємусь володінні, ніж послуговуватись повною неупередженістю. Дана концепція була поширеною серед представників політології континентально-європейського типу.

- друга – сформувала основне правило компаративістики, яке звучало як: вплив культури зводиться до мінімуму, оскільки він може нести спотворюючий зміст для результатів порівняльного дослідження. Такий підхід був поширений серед прихильників англо-американської політичної традиції.

Друга методологічна концепція виробила ряд правил порівняльного дослідження, які відображені на рисунку (Рис. 1.2.).

Компаративісти вважають перші два з означених на рисунку правил загальноприйнятими, тобто такими, які відповідають повною мірою концептуалізації обраного об'єкту дослідження та операціоналізації загальних понять. Проте останні два правила – предмет дискусій науковців.

Це зумовлено тим, що при здійсненні порівняльного дослідження нівелювання соціокультурних розбіжностей та мінімізація культурного впливу призведуть до спотворення результатів порівняння, адже окреслення розбіжностей в політичному житті різних країн і народів ніяк не можна здійснити без глибокого соціокультурного огляду. Саме культура – це основний чинник політичної унікальності країн і народів, про що переконливо говорять класики політичної науки.

Важливо приділити увагу також і проблематиці дифузії. Глобалізація процесу дифузії прямо залежна від загальної глобалізації та динаміки інформаційної революції. Наявна нині система глобальних комунікацій мінімізує можливість здійснення будь-яких «незалежних» досліджень, під якими у цьому разі мається на увазі винятки дифузій. Відношення до процесу дифузії має бути таким, яким є відношення до об'єктивної реальності, вивчення якої має відбуватись відповідно об'єктивізації фактору впливу. Реалії сьогодення значно актуалізують проблему Гальтона, особливо це стосується тих ситуацій, за яких порівняльний аналіз кількох держав чинить сильний

вплив однієї з країн на інші. У цьому разі не варто робити виключення цих з порівняльного дослідження.

Перше правило: необхідно переконатися, що питання, які порушуються в процесі порівняльного дослідження, реально допускають проведення порівняльного аналізу, тобто придатні до різних країн і цілком політично коректні щодо них.

Друге правило: кожна змінна величина, яка використовується у процесі порівняльного дослідження, має бути еквівалентною мірою понять, які відповідають кожній культурі в досліджуваній вибірці країн. Іншими словами, при порівнянні об'єктів дослідження в різних країнах необхідно користуватися одними і тими ж термінами (або вибирати поняття, специфічні для кожної країни, але які означають по суті те саме).

Третє правило: країни для аналізу потрібно відбирати таким чином, щоб мінімізувати вплив культури, який може спотворити результати дослідження. Тут можливі два варіанти: вибір країн за принципом максимальної подібності, тоді при поясненні відмінностей можна виключити схожі риси; вибір країн за принципом максимальної різниці, тоді при поясненні подібності можна знехтувати відмінностями.

Четверте правило: спостереження щодо кожної країни мають бути незалежними, тобто наскільки можна слід виключити процес дифузії – коли події у країні впливають на життя іншої країни. Тому в процесі порівняльного аналізу необхідно виявляти всі ознаки впливу однієї країни на іншу, після чого виключати останню із дослідження. Важливо мати на увазі так звану проблему Гальтона, коли в процесі порівняння можна побачити причинно-наслідковий зв'язок між двома подіями в одній країні, якої насправді не існує, оскільки обидві події викликані сильним впливом іншої.

Рисунок 1.2. Правила проведення порівняльного політичного дослідження держави

З огляду на це, в межах даного дослідження ми будемо здійснювати порівняльне дослідження культурної дипломатії України та Румунії у відповідності до розроблених в межах політичної континентально-європейської традиції методологічних підходів. Доцільно при цьому зазначити позицію французьких дослідників Пелассі Д. та Догана М., які говорили: при здійсненні порівняльного аналізу кількох країн варто здійснювати пошук аналогії або в соціокультурному контексті, або в структурах, «їх однорідність матиме скоріше культурний характер, якщо для порівняння вибираються, наприклад, англо- саксонські країни, і переважно структурний характер, якщо дослідник вибирає однопартійні режими».

При порівняльному дослідженні кількох держав, які є контрастними відносно одна одної, компаративіст не повинен виділяти найбільш помітні та очевидні на перший погляд контрасти. Діяльність дослідника при цьому має характеризуватися певною етапністю.

Компаративістика сьогодення чітко відмічає наявні недоліки у стилізації, яка є наслідком вибору для порівняльного аналізу контрастних чи схожих між собою держав. Порівняльний аналіз з наявністю контрастів – пряма причина перебільшення розбіжностей та зосередження уваги на крайнощах, тоді як порівняльний аналіз схожих держав призводить до однорідної стилізації, тобто змістовність дослідження та отриманих висновків при цьому втрачається.

Запропонована французькими вченими-компаративістами методологія порівняльних досліджень нараховує досить велику кількість методів, які мають як власні переваги, так і недоліки (Табл. 1.2.).

Таблиця 1.2.

Переваги та недоліки методів порівняльного дослідження

Метод	Переваги	Недоліки
Сегментації	Чітке обмеження сфери, в обсягах якої буде проведено порівняльне політичне дослідження. Дозволяє досягти точності в порівнянні.	Даний метод не завжди гарантує релевантність дослідження; у разі, коли для дослідження обираються досить різні за своїми соціокультурними та політичними характеристиками держави, то може існувати небезпека того, що порівнювані політичні інститути матимуть між собою мало порівняльних аспектів, їх об'єднуватиме лише назва.
Ідентифікація областей дослідження у кожній країні	Ці області охоплюються дослідженням в залежності від відносно постійних соціально-політичних характеристик, також можуть відбиратись за певними критеріями.	Характерний для федеративних одиниць. Ідентифікація за певними критеріями несе за собою значне спрощення предметної складової дослідження, що значно обмежує його результативність.
Метод вивчення окремого випадку	В межах дослідження обирається один випадок, може також бути обрана обмежена кількість історичних конкретних прикладів. Дозволяє виявити стійкі риси загальнозначимих ситуацій та процесів політичного характеру. Такі дослідження сприяють вирішенню досить великої кількості загадок політичного характеру, а	Таке дослідження вирізняється певним суб'єктивізмом, а також може значно перебільшувати увагу до специфіки досліджуваних країни чи країн.

	також дозволяють виокремити нові критерії для порівняльного дослідження	
--	---	--

Продовження таблиці 1.2.

Переваги та недоліки методів порівняльного дослідження

Метод	Переваги	Недоліки
Метод регіоналізації	Порівняльне дослідження обмежується географічною та соціокультурною близькістю досліджуваних країн одного регіону. Це дозволяє контролювати одні політичні змінні з метою кращого розуміння коливальних змін інших політичних змінних.	З одночасним полегшенням соціокультурного контексту дослідження відбувається досить значне перебільшення його регіональної однорідності.
Лонгітюдного порівняння	Дозволяє порівняти політичні об'єкти в їх історичній динаміці протягом досить тривалого історичного періоду.	Має значні обмеження в застосуванні: - фрагментарність досліджуваної інформації, що різними характеристиками описує досліджувані політичні інститути або ж процеси минулих століть різних країн та народів; - неминучими стають спотворення результатів дослідження, зважаючи на не завжди точний та зрозумілий опис політичних феноменів.
Бінарного аналізу	За використання цього методу дослідження стає опосередкованим за умови розгляду несхожого політичного об'єкту як альтернативи. Бінарний аналіз має різновиди:	Дослідження обмежується порівняльними межами двох держав, що уважно підбираються за предметом дослідження [14, с. 7].

	непрямий (опосередкований) прямий.	та	
--	--	----	--

Продовження таблиці 1.2.

Переваги та недоліки методів порівняльного дослідження

Метод	Переваги	Недоліки
Концептуального моделювання	Перевагою цього методу є можливість надання концептуальної однорідності неоднорідній галузі дослідження. Формування концептуальної моделі дозволяє виробити певну систему понять чи критеріїв, необхідних для порівняльного аналізу, а також пошуку певного «ключа» чи схеми, що дозволяють проводити компаративне дослідження.	Передбачена інтегруюча позиція науковця призводить до певного спрощення реальності, що тягне за собою спотворення результатів порівняльного дослідження.

З використанням наведених в таблиці методів при здійсненні порівняльного дослідження варто пам'ятати, що вони мають не тільки значні евристичні можливості, але й характеризуються наявністю значних та серйозних обмежень, які можуть негативно впливати на кінцеві результати дослідження.

Для завершення огляду даного питання варто здійснити ще й характеристику та розкрити методологічне значення такого методу, як структурний функціоналізм. Дана методологія характеризується тим, що призводить дослідників порівняння до пошуку функціональних еквівалентностей у порівнюваних об'єктах дослідження. Значення даної

методології полягає у тому, що виділені абстрактні функції для порівняльного аналізу політичних об'єктів дозволяють виконувати порівняння цих функцій зі сторони різних формальних і неформальних утворень. Прихильники цієї методології вважають структурно-функціональний метод консервативним, таким, що характеризується наближенням до статус-кво, бо здійснює характеристику сукупності існуючих в наш час інститутів. Для подолання наявної статичності дослідники пропонують введення на додаток до цієї методології динамічний еволюційний підхід, з допомогою якого можна відстежити не тільки яким чином функціонує система, а й чому вона так функціонує.

Проте, й дана методологія має ряд недоліків:

1. характеризується явною «розмитістю» категоріального апарату, занадто узагальнюючим підходом до визначення основних понять, що може призвести до втрати порівняльним дослідженням, що проводиться з використанням цієї методології, аналітичної сили;
2. пояснювальна здатність порівняльного аналізу за допомогою структурно-функціональної методології часто виявляється досить низькою [91, с. 12].

За останні десятиліття досліджень у галузі методології порівняльного аналізу були розроблені деякі загальні концепції, які включають такі положення:

1. порівняння передбачає абстракцію, і конкретні ситуації та процеси ніколи не можуть порівнюватися як такі. Кожен феномен унікальний: будь-який прояв є унікальним; кожен процес, кожна нація, кожен індивід є у певному сенсі унікальними. Порівняти їх означає вибрати певні типи чи поняття і, таким чином, «перекручувати» унікальність та конкретність;
2. до проведення будь-якого порівняння необхідно не лише встановити категорії та поняття, але ще й визначити критерії релевантності компонентів соціальної та політичної ситуації аналізованої проблеми;

3. необхідно визначити критерії адекватного уявлення особливих компонентів, що включаються до загального аналізу проблеми;

4. при спробі розвитку теорії політики необхідно сформулювати гіпотези, що виникають або зі змісту концептуальних схем, або з формулювання проблем;

5. формулювання гіпотетичних відносин та їх дослідження даних, що перевіряються, ніколи не можуть привести до доказу. Гіпотеза або серії гіпотетичних відносин вважалися б перевіреними (тобто верифікованими), якщо вони піддадуться фальсифікації;

6. необхідно сформулювати серії гіпотез, а не окремі гіпотези. У кожному випадку сполучна нитка між основними гіпотетичними серіями та особливими соціальними відносинами має забезпечуватися визначенням умов, за яких будь-яка чи всі ймовірності, зафіксовані у цих серіях, ймовірно, матимуть місце;

7. одна з найбільших небезпек, що підстерігають дослідника, коли він виробляє гіпотези в порівняльному дослідженні, полягає в проектуванні можливих взаємин у чистому вигляді. Цього можна уникнути, якщо збирати дані до формулювання гіпотез. Ці дані можуть самі собою привести до усвідомлення іррелевантності встановлюваних відносин. Саме собою таке визнання робить більш керованим процес вивчення даних. Звідси деяка значимість надається розвитку грубих класифікаційних схем до формулювання гіпотез [46, с. 5-6]

Отже, на сьогоднішній день політичною наукою вироблено ряд методологічних підходів до здійснення порівняльного дослідження. У межах нашого дослідження пропонуємо скористатись підходом «м'якого мислення», за якого будемо використовувати вказані методи в їх сукупності, що дозволить гнучко поєднувати різноманітні методологічні концепти, щоб досягти більш глибоких та багатогранних порівнянь.

1.2. Джерельна база дослідження

На сьогоднішній день немає комплексного дослідження українсько-румунської культурної дипломатії, положення якого було б відображено у вигляді дисертації чи монографії. З огляду на це, в основу цього дослідження будуть покладені наступні джерела:

- нормативні акти та двосторонні угоди про культурне співробітництво між Україною та Румунією;
- наукові статті, які розкривають окремі аспекти українсько-румунських культурно-дипломатичних відносин;
- електронні ресурси, що містять інформацію з досліджуваного питання.

Розпочнемо із характеристики першої групи джерел. Зокрема, нормативно-правовим актом, що регулює культурну дипломатію між Україною та Румунією є «Угода про співробітництво в галузі культури, науки і освіти між Урядом України та Урядом Румунії» [53].

Варто також зазначити й двосторонні спільні проекти України та Румунії. Одним з таких є «Створення транскордонної мережі розвитку та просування туризму між Івано-Франківською областю України та повітом Марамуреш Румунії» [13]. Діяльність проекту спрямована на створення сприятливих умов для розвитку транскордонного туризму між прикордонними територіями Івано-Франківської області України та Марамуреського повіту Румунії. Адже ці території по обидва боки кордону мають багато спільних особливостей, тут проживають громади етнічних гуцулів, які мають спільну історію та традиції, але були розділені впродовж майже 70 років суворим прикордонним режимом, що діяв в Радянському Союзі. Проте, навіть зараз, щоб завітати в гості один до одного, родини змушені подорожувати декілька сотень кілометрів в об'їзд. Географічна та інформаційна ізольованість мешканців по обидва боки кордону,

на нашу думку, є бар'єром, який слід долати. Слід відзначити, що можливості розвитку транскордонного туризму між Україною та Румунією досі не досліджувалися. На нашу думку, саме такий туризм може відіграти роль каталізатора для започаткування спільної господарської діяльності між представниками громад цих регіонів, сприятиме покращенню взаєморозуміння між місцевими громадами по обидва боки кордону й таким чином забезпечить досягнення цілей щодо гармонії в Європі та поглиблення європейської інтеграції.

В рамках проекту діяльність зосереджувалася на виконанні завдань з покращення якості та асортименту послуг для відвідувачів Івано-Франківської області України та повіту Марамуреш Румунії, спільного маркетингу та просування в'їзного туризму, розвиток спільних ініціатив та співпраці з румунськими партнерами та вивчення можливостей й започаткування діалогу щодо відкриття пішого переходу на ділянці українсько-румунського кордону між Івано-Франківською областю та повітом Марамуреш.

У сфері туризму Україна та Румунія мають ще один спільний проект – Transcarpathian Tourism – мережа сприяння туризму в прикордонних регіонах Марамуреш – Закарпаття – Івано-Франківськ. Ще одним спільним проектом за участі України та Румунії, а також деяких інших держав стала Європейська школа обміну – платформа співпраці для освітніх організацій у прикордонних регіонах Словаччини-Румунії-Угорщини-України, де Рада округу Марамуреш та Агентство енергоменеджменту Марамуреш об'єднали зусилля у спільному партнерстві з партнерами з Кошице, Саболч-Сатмар-Берег та Івано-Франківська [77].

Другу групу джерел – статті – ми можемо розділити на дві окремі групи:

1. статті українських науковців, які стосуються як загальних теоретичних засад культурної дипломатії, так і безпосередньо культурної дипломатії між Україною та Румунією;

2. статті зарубіжних дослідників, які стосуються як загальних теоретичних засад культурної дипломатії, так і безпосередньо культурної дипломатії між Україною та Румунією.

Розпочнемо огляд із джерел українських дослідників, присвячених загальним теоретичним засадам культурної дипломатії. До таких джерел належать статті наступних науковців:

1. Мусієнко Н. та Шамборовського Г. під назвою «Завдання і можливості культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та інститутів громадянського суспільства в Україні (програмний документ)» - автори окреслюють значення та роль культурної дипломатії для розвитку сучасної України, а також приділяють велику увагу визначенню поняття «культурної дипломатії», її цілям та інструментам [27].

2. Парчевської В. та Паніної І. під назвою «Дискусія щодо поняття «культурна дипломатія»», де авторки відзначають дискусійність підходів до визначення поняття «культурна дипломатія». Вони наголошують також на тому, що варто привернути особливу увагу аналізу різних підходів до трактування «культурної дипломатії» у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях [32].

3. Кащенко Н. «Культурна дипломатія – складова державної політики в сфері національної безпеки країни», де науковець приділяє особливу увагу ролі та значенню культурної дипломатії у забезпеченні нацбезпеки держави, тобто автором наголошується на важливості не лише культурного потенціалу такої дипломатії, але й на його прихованих можливостях чинити вплив на економіку, національну безпеку та інші незалежні від культурної складової сфери [15].

4. Дубова Д. у дослідженні «Політика культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави», де автор відзначає важливість стратегічних комунікацій у сучасному світі як перспективного напрямку консолідації комунікативних спроможностей держави з метою захисту її національних інтересів, а також можливості протидії інформаційним операціям

ворога. При цьому, на думку дослідника саме культурна дипломатія в цьому процесі відіграє особливо важливу роль, оскільки з її використанням не лише забезпечується співпраця із зовнішніми цільовими аудиторіями, а й з'являється можливість залучення творчої громадськості до процесу вироблення адекватного стратегічного контенту для впливу на інші цільові аудиторії [10].

5. Ткача О. у статті «М'яка сила як інструмент непрямого управління міжнародними процесами», де дається визначення поняття «м'якої сили» та відзначається її зв'язок з культурною дипломатією [51].

6. Фесика О. у статті «Категорія м'яка сила у дослідженнях міжнародних відносин», де автор наголошує на важливості «м'якої сили» як різновиду впливу, який використовується шляхом переконання через політичну, моральну чи культурну привабливість без необхідності примушувати за допомогою погроз чи фінансових стимулів [54].

7. Харченка Ю., який у своєму дослідженні прирівнює культурну дипломатію до «м'якої сили», а також наголошує на важливості культурної дипломатії як засобу захисту національних інтересів.

8. Сивака Т. у його дослідженні «Публічна дипломатія як інтеграційний компонент стратегічних комунікацій у публічному управлінні», де встановлюються поняття публічної дипломатії, її роль та значення для сучасного розвитку держави як учасника міжнародних відносин [50]. Публічна дипломатія пов'язана із формуванням та здійсненням зовнішніх політик. Вона включає аспекти міжнародних відносин, що виходять за межі традиційної дипломатії; вплив урядів на громадську думку в інших країнах; взаємодію приватних груп та інтересів в одній країні з іншою країною; висвітлення закордонних справ та його вплив на політику, комунікацію між тими, чия професія пов'язана з комунікаціями, наприклад, дипломатами та іноземними кореспондентами; та процес міжкультурних комунікацій. Іншими словами, публічна дипломатія охоплює практично всі можливі міжнародні комунікації, окрім традиційної двосторонньої дипломатії та роботи міжнародних організацій.

Загальні засади культурної дипломатії, її понятійно-категоріальний апарат, співвідношення понять «культурної дипломатії», «мякої сили» та «публічної дипломатії», визначення моделей, структури та інших особливостей культурної дипломатії займалися такі зарубіжні науковці, як: Гофф П. [75], Фоше К. [74], Арончик М. [62], Табаринцева-Романова К. [50], Прокоф'єва І. [86] та інші, дослідження яких були використані в межах наукової розробки теми магістерської роботи.

Що стосується дослідження безпосередньої культурної дипломатії України та Румунії, то тут варто зосередити увагу на наступних джерелах дослідження.

Стаття Рябініна Є. під назвою «Національний фаворитизм Румунії в міждержавних румунсько-українських відносинах» встановлює особливості динаміки застосування «м'якої сили» стосовно України з боку Румунії. Автор доходить невтішного висновку про прямий екзогенний вплив на румунську меншину на території України з боку Румунії та застерігає від «сценарію з Кримом» на територіях, заселених корінними румунами на території України [44].

Ціватий В. присвячує своє дослідження дипломатії Румунії в Чорноморському регіоні та її значенню для України, а також розглядає таку дипломатію як можливість набуття дипломатичного досвіду нашою державою стосовно неурядової організації дипломатії. Автор зазначає, що відносини на рівні Україна – Румунія до 2014 року були інертними, а починаючи з 2014 року почала налагоджуватись активна співпраця двох держав та дипломатичні відносини, зокрема і культурні [57, с. 229].

Лускалова К. у своєму дослідженні «Україна – Румунія: сучасні тенденції двосторонніх відносин» аналізує проблемні аспекти розвитку двосторонніх відносин на рівні Україна – Румунія, а також відзначає важливі позитивні кроки обох сторін щодо вирішення наявних проблем [23]. Дослідниця відмічає той факт, що міждержавні відносини України та Румунії сьогодні досягли сталості в їх політичних тенденціях, значну роль при цьому відіграли зовнішні фактори:

російська агресія на території України (яка нині переросла в повномасштабне вторгнення), визнання та підтримка з боку Румунії українського суверенітету та територіальної цілісності (незважаючи на ряд існуючих раніше територіальних протиріч стосовно о. Зміїний та бессарабських територій України), євроатлантичні процеси, активізація протягом останнього десятиліття двосторонніх відносин тощо.

Більш вузьким за своєю предметністю є дослідження Габчак Н. та Дубіс Л., в якому авторки аналізують транскордонну привабливість спільних туристичних територій України та Румунії, зосереджуючи особливу увагу на Закарпатті [6]. Дослідниці відмічають, що налагодження транскордонного партнерства між Україною та Румунією матиме значні позитивні наслідки для транскордонних регіонів обох держав, воно надасть можливість більш активно залучати неурядові структури та громадські організації з обох боків для транскордонної діяльності в галузі туризму, яка є невід'ємною частиною культурної взаємодії.

Вузьким підходом до предмета дослідження характеризується і дослідження Дубової С. під назвою «Діяльність Румунії щодо задоволення культурних потреб румунської меншини в Україні (на прикладі Чернівецької області)» [11]. Авторка висвітлює таке важливе питання культурної дипломатії, як ідентифікація національних меншин в геопросторі інших держав.

Досить змістовним у плані культурного співробітництва України та Румунії є дослідження колективу українських авторів під назвою «Українська комунікація та медіа в Румунії: від народження і прогресу до регресу», над розробкою якого працювали Біджиля Ю., Халаджун З., Георгієвська В., Соломін Ю. та Сидоренко Н. [65]. Зокрема, автори наголошують на тому, що, не зважаючи на законодавчу закріпленість культурних прав української національної меншини в Румунії, їх дотримання всіляко нівелюється, відкриття україномовних шкіл мінімізується, україномовні медіа не фінансуються за рахунок державного бюджету Румунії, не має й іншої підтримки української меншини на її території. Попри це етнічні українці, які проживають в Румунії,

роблять все можливе, щоб українська мова мала право на існування на території Румунії як мова національної меншини, щоб вона розвивалась та поширювалась.

Питання української та румунської освітньої взаємодії підіймали у своїх дослідженнях такі науковці, як: Пталаш Л., Вихруц А., Миронова С. [85] та Корольова Л. [21].

Також в межах роботи над дослідженням культурної дипломатії України та Румунії були використані дослідження інших українських науковців: Атаманенка А. [2], Волощук Ю. [4; 5], Гарагонича В. [7], Чупрія Л. [58] та інших.

Варто також приділити увагу і дослідженням іноземних авторів. Зокрема, одним із таких є стаття Коева К. під назвою «Роль культурної дипломатії в інтенсифікації транскордонної діяльності та співпраці в Дунайському регіоні», де автором висвітлюються важливість та позитивні аспекти налагодження міждержавних культурно-дипломатичних зв'язків в Дунайському регіоні, до складу якого входять, крім інших держав, Україна та Румунія [79]. Основна значимість даного дослідження для нашої магістерської роботи полягає в тому, що дане дослідження є досить ґрунтовним та окреслює основні перспективи успішного налагодження культурної дипломатії в Дунайському регіоні, які однаково важливі і для налагодження двостороннього культурного співробітництва на рівні Україна – Румунія.

Цікавим також є дослідження румунського колективу авторів – професора Настасе К., Морошан-Даніла Н. та Айталеба З. Університету Штефана Маре в Сучаві під назвою «Культурна схожість на службі транскордонного співробітництва між Україною та Румунією» [81]. Автори у своєму дослідженні аналізують культурні особливості України та Румунії, а також вдаються до їх порівняння. Вони в своєму дослідженні встановлюють, що завдяки проведеному ними аналізу культурних особливостей України та Румунії можна зрозуміти, що, незважаючи на складний історичний шлях у співробітництві обох держав, наявні культурні подібності можуть допомогти

покращити тривале транскордонне співробітництво України та Румунії, особливо в прикордонних регіонах, де поділяють однаковий спосіб життя, релігію та системи цінностей. Це робить дві різні національні культури ідентичними на рівні їх сучасного розвитку в певних напрямках.

У своєму дослідженні Чобал Л. та Лалакулич М. висвітлили проблеми та перспективи культурного співробітництва України та Румунії шляхом аналізу Програми сусідства цих держав під назвою «Створення транскордонної мережі розвитку та просування туризму та інвестиційних можливостей в Івано-Франківській області України та Марамороському повіті Румунії» [68]. Дослідники вважають, що цей документ – це єдиний змістовний проект міжрегіонального співробітництва обох держав, зазначаючи його особливості. Зокрема, реалізація спільного проекту обох держав спрямовувалась на:

1. запуск ініціативи щодо співпраці з румунськими агентствами та обмін досвідом через розвиток інституту та інституційних рамок прикордонного туризму;
2. підвищення якості та кількості послуг у регіонах, які можуть прийняти місцеві та іноземні відвідувачі;
3. спільне створення системи сприяння туризму;
4. пошук і вивчення можливостей для спрощення проходження українсько-румунського кордону для пішоходів і велосипедистів [68, с. 192].

Вивченням питань культурної взаємодії у сфері туризму між Україною та Румунією займались також і українські науковці, серед яких слід виділити роботи: Антоняк Е., Бучка Ж. [1], Любіцева О., Сировець С., Урбанська Д. [24] та ряд інших.

Третю групу джерел нашого дослідження становлять електронні ресурси мережі Інтернет, серед яких можна отримати найбільш нову та змістовну інформацію з досліджуваної тематики. Зокрема, особливу вагу мають такі електронні ресурси: офіційні сайти українських та румунських органів влади, де розміщується інформація стосовно культурної дипломатії між цими країнами, сайт Brand Finance, де розміщується Глобальний індекс культурної

дипломатії кожної держави за минулі роки [67]. Також важливими електронними джерелами нашого дослідження є наукові публікації, розміщені на онлайн-ресурсах [82], електронні словники, енциклопедії [87] та довідники.

Таким чином, можемо констатувати, що джерельна база нашого дослідження є досить обширною та потребує комплексного підходу до її аналізу. Велика кількість джерел та їх непорядкованість значно ускладнюють процес дослідження та затягують його.

Висновки до першого розділу

1. Культурна дипломатія, як сукупність заходів, здійснюваних безпосередньо дипломатичними органами держави або у співпраці з ними, які спрямовані на просування зовнішньополітичних інтересів цієї держави у сфері культурної політики, насамперед шляхом сприяння її культурному обміну з іншими (іноземними) державами, є важливою частиною дипломатії в наші дні. На практиці культурна дипломатія може включати наступні основні види діяльності: сприяння суб'єктам культури в поширенні національної культури та культурної ідентичності, сприяння поширенню національної мови акредитуючої держави в приймаючій державі, популяризацію та роз'яснення культурних цінностей акредитуючої держави в приймаючій державі, ведення переговорів стосовно міжнародних договорів про культурне співробітництво і, нарешті, підтримка контактів з емігрантськими громадами в приймаючій державі. Проте структура, а також загальна інтенсивність культурно-дипломатичної діяльності може змінюватись залежно від держави та її зовнішньополітичних пріоритетів та амбіцій. Кожна країна має вирішити, як вона хоче взаємодіяти зі світом і якою вона бачить світ у 21-му столітті – арені, що стає все більш переповненою конкуруючою, а іноді й навмисно вводить в оману інформацією та прогнозами. Культурна дипломатія та культурні відносини є життєво важливим інструментом для такої взаємодії, і важливо,

щоб будь-яка країна та будь-яке суспільство серйозно сприймали можливості та виклики, які вони несуть.

2. На сьогоднішній день політичною наукою вироблено ряд методологічних підходів до здійснення порівняльного дослідження. У межах нашого дослідження пропонуємо скористатись підходом «м'якого мислення», за якого будемо використовувати вказані методи в їх сукупності, що дозволить гнучко поєднувати різноманітні методологічні концепти, щоб досягти більш глибоких та багатогранних порівнянь. Адже використання лише одного з методів зробить наше дослідження викривленим та, можливо, навіть призведе до хибного результату.

3. Можемо констатувати, що джерельна база нашого дослідження є досить обширною та потребує комплексного підходу до її аналізу. Велика кількість джерел та їх непорядкованість значно ускладнюють процес дослідження та затягують його. З огляду на це, доцільно систематизувати та комплексно проаналізувати наявні джерела стосовно культурної дипломатії України та Румунії, що ми й здійснили у цьому підрозділі. Після цього дослідження матиме упорядкований характер та позбудеться проблематики невизначеності. Тож аналіз джерельної бази дослідження має лише позитивні аспекти від його здійснення.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ ТА РУМУНІЇ

2.1 Культурні комунікації України та Румунії

Міжкультурна комунікація набула величезного значення саме зараз, в епоху глобалізації. Це зумовлено постійними зовнішніми діалогами, які мимоволі доводиться вести всім культурам, що сформувалися у процесі історичного розвитку. Процес глобалізації охопив різні сфери життя всіх країн світу. Одним з найбільш значущих його аспектів є культурна глобалізація – процес наростання взаємозв'язку та взаємодії культур, що протікає у всесвітньому масштабі.

Найбільш складним та суперечливим процесом у розвитку сучасного світу є соціокультурна глобалізація. Вона зачіпає такі сфери як наука, освіта, ідеологія, культура, етика та ін., зводячи бар'єри на і так непростому шляху міжкультурної комунікації, породжуючи не тільки взаємопроникнення, а й взаємовідштовхування культур, що веде до їх серйозних змін, що мають як позитивний, так і негативний характер.

Позитивні наслідки зміни культур під впливом глобалізації:

- прискорення соціокультурної динаміки;
- значне збільшення обсягу інформації, що споживається індивідами;
- подолання політичних кордонів, що здавалися непорушними, ідеологічних і міжкультурних комунікативних бар'єрів, що дозволяє формувати єдиний духовний простір, де були б представлені цінності народів усіх цивілізацій [49, с. 391].

Негативні наслідки зміни культур під впливом глобалізації:

- уніфікація духовних цінностей;
- зростання націоналізму, екстремізму, шовінізму та ксенофобії;

- посилення протиріч та конфліктів у всьому світі [2, с. 72].

Поруч із тенденцією глобалізації у світі простежується зворотна тенденція – локалізації. Гомогенізація на макрорівні системи компенсується різноманітністю на мікрорівні – рівні окремих етнічних культур, соціальних груп, індивідуумів. Таким чином, міжкультурна комунікація тісно переплетена з цими двома тенденціями та їх протистоянням один одному.

Міжкультурна комунікація – це взаємодія культур, що здійснюється в певному просторі і часі, де феномен культури розглядається як родове поняття, культурні контакти набувають різних форм, які знаходять своє вираження в дотикові, взаємовідношенні, синтезі, доповнюваності й діалогові [17, с. 106].

Міжкультурна комунікація має на меті всебічну презентацію національних культурно-мистецьких практик, що передбачає знайомство міжнародної спільноти з кращими культурними надбаннями нації, що має такі позитивні наслідки:

- сприяє формуванню позитивного іміджу держави на міжнародній арені;
- сприяє здійсненню міждержавного та міжнаціонального діалогу;
- сприяє зміцненню міжкультурних зв'язків;
- сприяє утвердженню загальнолюдських цінностей та єдиного підходу до їх розуміння;
- сприяє економічному розвитку держави [19, с. 92].

Міждержавні культурні комунікації – це міжкультурні комунікації, які відбуваються на рівні двох чи кількох держав та мають на меті культурну взаємодію цих держав. Міжкультурні міждержавні комунікації сприяють репутаційному позиціонуванню держави в світі, виступають складовою забезпечення міжнародних і національних культурних інтересів. Виникнення самої ідеї використання інноваційного інструментарію культурних комунікацій у міжнародних відносинах зумовлено динамічним та інтенсивним розвитком світу в останні десятиліття, в результаті чого сформувалися нова реальність і нові виклики, які потребують нових способів досягнення міждержавних

культурних компромісів і культурних дипломатичних домовленостей. Міждержавні культурні комунікації сприяють поширенню впливу держави у міжнародному середовищі, вирішенню геополітичних завдань, формуванню нової архітектури сучасної системи міжнародних відносин.

Міждержавні культурні комунікації України та Румунії розпочались ще в далекому 1992 році, коли дві держави уклали договір про культурне співробітництво. Однак досить довгий час ці комунікації перебували на етапі зародження та постійної напруги, чому сприяли численні протиріччя економічного, територіального, політико-соціального характеру між двома державами.

І лише після вирішення назрілих раніше проблем, культурний діалог України та Румунії почав налагоджуватись. Зокрема, про це говорить низка спільних культурних проектів та взаємодій.

Одним з таких проектів був проект стосовно «Створення транскордонної мережі розвитку та просування туризму та інвестиційних можливостей в Івано-Франківській області України та Марамороському повіті Румунії» [16]. Він передбачав створення сприятливих умов для розвитку транскордонного туризму між прикордонними територіями Івано-Франківської області України та Марамуреського повіту Румунії.

«Київська ініціатива» – це регіональна та трансверсальна програма, створена Радою Європи для сприяння міжкультурному діалогу та демократичній стабільності в: Вірменії, Азербайджані, Грузії, Румунії і Україні. Програму було оголошено в Києві 5 вересня 2005 року та запущено в Бухаресті 15 грудня 2006 року в Міністерстві культури Румунії. Програма включала заходи, які проводила Рада Європи в цьому регіоні, асимілюючи вже реалізовані проекти (Програму Ради Європи щодо спадщини в Південно-Східній Європі).

Регіональна програма «Київська ініціатива» відображала філософію сталого розвитку, яку пропагує Рада Європи, яка спрямована на регіональну співпрацю в міждисциплінарному підході до культурного менеджменту,

культурної та природної спадщини, захисту навколишнього середовища та міського планування. Цілями Програми були багатостороннє співробітництво та трансверсальний підхід для сталого розвитку, консолідація національної політики, покращення інституційної спроможності та інструментів для управління та розвитку партнерства [70]. Румунія координувала та співфінансувала цю Програму.

Програма «ENI CBC Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» - це ще одна програма за участі України та Румунії стосовно сприяння місцевій культурі та історичній спадщині у поєднанні з функціями туризму; охорона довкілля; покращення інфраструктури між регіонами; запобігання природним і техногенним катастрофам; підтримка розвитку охорони здоров'я. Географічна область програми, що складається з 7 територіальних одиниць: область Соболч-Сотмар-Берег Угорщини, Кошицький край, та Пряшівський край Словаччини, повіти Марамуреш та Сату-Маре Румунії, а також Івано-Франківська та Закарпатська області України [39].

У 2017 році відбулося засідання Змішаної Українсько-Румунської міждержавної комісії з питань забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин. Представництво української делегації взяла на себе тогочасний Перший заступник Міністра культури України Фоменко С., тоді як румунську делегацію очолив Державний секретар Міністерства закордонних справ Румунії Мікула В. Сторони узгодили та підписали протокол стосовно подальшого міждержавного співробітництва щодо задоволення освітніх, культурних та інформаційних потреб представників національних меншин обох країн на території іншої держави [37]. Після того аналогічні Комісії збираються один раз на рік з метою оновлення узгоджених положень та удосконалення їх.

Ще одним з таких заходів був проект в рамках Спільної операційної програми «Румунія – Україна 2014–2020» під назвою «Розвиток транскордонного співробітництва щодо популяризації об'єктів історичної та культурної спадщини на транскордонній території Румунії й України – НЕ

CROSS», головна мета якого – збереження та популяризація культурного надбання українського та румунського народів [28].

Проект «Європейська школа обміну досвідом» – основа для соціальної співпраці між освітніми установами в прикордонних регіонах України, Словаччини, Угорщини та Румунії [71]. Даний проект має на меті створити стійкі умови для ефективного співробітництва між установами освіти та покращення державних освітніх послуг, що надаються в прикордонних регіонах цих держав. Всі заплановані заходи в рамках проекту будуть спрямовані на активізацію і поглиблення соціально сталого співробітництва між освітніми установами та поліпшення ефективності державних освітніх послуг у прикордонних регіонах.

Таким чином, зважаючи на досить невелику кількість програм та проєктів культурного змісту між Україною та Румунією, можемо констатувати активізацію культурної комунікації обох країн з часом. У зв'язку з цим слід переглянути концепцію двосторонньої культурної взаємодії та налагодити більш тісні культурні взаємозв'язки між державами. Це дозволить не лише мінімізувати все ще існуючу «напруженість» між двома державами, але й сприятиме їх всебічному взаємному розвитку.

2.2 Сучасний стан культурної дипломатії України та Румунії

На сучасному етапі між Україною та Румунією у сфері культурної дипломатії спостерігаються позитивні зрушення, при цьому відносини між двома державами є ще напруженими. У загальній характеристиці існуючі українсько-румунські відносини у сфері культурної дипломатії і взагалі можна оцінити як конструктивні, спрямовані на співпрацю та вирішення спільних культурних питань. Однак, не можна сказати, що потенціал культурної дипломатії між Україною та Румунією досяг свого апогею, оскільки він характеризується невичерпністю та можливістю подальшого розвитку.

В Україні створено сприятливі та рівні умови стосовно культурного та національного відродження всіх культур, зокрема й Румунської. У заселених румунами населених пунктах України створюються культурні осередки:

1. формуються колективи народної творчості;
2. створюються бібліотечні фонди з видань національними мовами [25].

Станом на 2022 рік на території України діють ряд румунських національно-культурних товариств та об'єднань національних громад (Рис. 2.1).

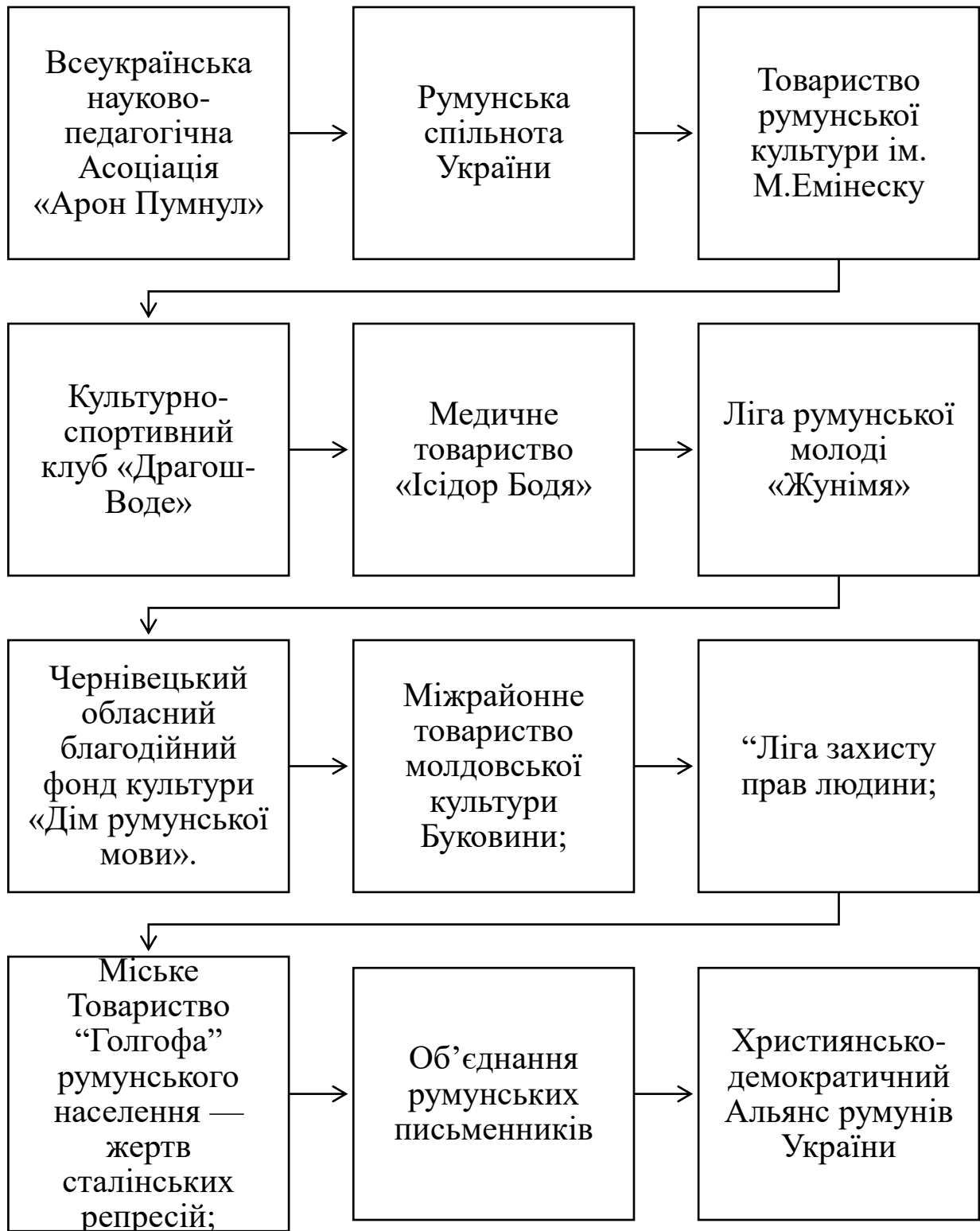

Рисунок 2.1. Діючі на території України румунські національні утворення

Всеукраїнська науково-педагогічна асоціація «Арон Пумнул» це асоціація, очолювана Константиновичем А.В., основна діяльність якої відображається в участі в культурно-освітніх закладах, що організовуються іншими національно-культурними товариствами.

Товариство румунської культури ім. Емінеску М. складається більше як з десяти тисяч членів, членські внески яких – фінансова основа товариства. Товариством було засновано два друковані видання:

1. газету «Плай роминеск»;
2. «Дзвін Буковини», який видається одночасно двома мовами – українською та румунською.

Активна культурна діяльність товариства знаходить прояв у культурних фестивалях, святах та культурних заходах іншого характеру. Учасниками товариства в м. Новоселиця було встановлено погруддя м. Емінеску, а також здійснено установку меморіальної дошки Порумбеску Ч. – відомому румунському композитору. Художні колективи, що діють на базі Товариства, щорічно стають учасниками різноманітних фестивалів та святкових заходів, зокрема Міжнародного фольклорного фестивалю «Буковинські зустрічі». Також при Товаристві румунської культури ім. Емінеску М. активно діють:

1. Товариство «Триколор»;
 2. культурологічний гурток «Арбороаса»,
- які здійснюють діяльність стосовно вивчення життєвого шляху та творчості видатних культурних діячів Румунії, а також досліджують військові поховання на території Чернівецької області [9].

«Ліга захисту прав людини» - це організація, основними фінансовими вливаннями якої є членські внески та спонсорська допомога. Бере участь у видавництві двомовного видання «Дзвін Буковини». Головне завдання організації – здійснення науково-практичної діяльності стосовно захисту прав людини та національних меншин.

Обласне товариство «Голгофа» румунського населення — жертв сталінських репресій – це організація, кількість членів якої становить близько двох тисяч осіб, фінансується за рахунок внесків членів організації. Займається видавничою справою, видає «Гласул адеверулуй», організовує мітинги-панахиди, присвячені річниці жертв тоталітарних репресій. Має міську філію в м. Чернівці.

Всеукраїнська громадська організація Християнсько-демократичний альянс румунів України – це громадська організація, основним джерелом фінансування якої були членські внески. Відзначалася щорічними зборами у Валякузьмівських лісах біля дуба Штефана чел Маре. Однак, припинила свою діяльність з часом у зв'язку з слабкою підтримкою її іншими румунськими національно-культурними товариствами.

Обласна організація культурно-спортивний клуб «Драгош-Воде» та Чернівецька обласна спілка румунських товариств «За європейську інтеграцію» - це організації, які не вирізняються активною діяльністю. Стали відомими через проведення табору для представників різних етнічних громад «Джерела толерантності». Спільний керівник цих організацій – Божеску А. є за сумісництвом ще й очільником Румунської спільноти України.

Обласна організація медичне товариство «Ісідор Бодя» - фінансується за рахунок спонсорської допомоги та членських внесків. Основна діяльність - проведення наукових конференцій міжнародного рівня з залученням медичних фахівців Румунії та Молдови. Товариством було здійснене відкриття меморіальної дошки засновнику педіатричної школи на Буковині Боді І., Георгіану О., який свого часу створив першу психіатричну лікарню та очолив її, а також Цуркану К. – засновнику пологового будинку в Чернівцях.

Міська організація спілки румунських письменників м. Чернівці стала засновником друкованого видання під назвою «Септентріон літарар», видавництво якого фінансується за рахунок членських внесків.

Обласна організація «Ліга румунської молоді Чернівецької області «Жунімя»» - організація, що має власне фінансування за рахунок членських внесків. Головна діяльність – видавництво газети «Жунімя», провадження Міжнародних курсів румунської культури і цивілізації в Чернівецькій області, проведення конкурсів дитячих малюнків, молодих поетів. Також з 2006 року до переліку діяльності організації ввійшли функції стосовно здійснення діяльності з проведення «Європейських Днів молоді в Чернівцях» в рамках Єврорегіону «Верхній Прут».

Чернівецький обласний осередок Міжрегіонального об'єднання «Румунська Спільнота України», Чернівецький обласний благодійний фонд культури «Дім румунської мови» - здійснюють діяльність щодо проведення конкурсу молодих виконавців румунської пісні «Пісні нашого роду», організовують салони румунської книги і конгреси румунської інтелігенції Чернівецької області.

На Західній Україні поширені також заходи культурного характеру, присвячені різним подіям, пов'язаними з румунською історією. Зокрема, проводяться різні літературно-мистецькі вечори, зокрема й ті, що присвячуються річницям народження та смерті Емінеску М. («Емінісчіана»).

Окремо слід згадати «Мерцишор», так званий румунський фестиваль весни. Це традиційне свято зустрічі весни в Румунії, яке святкується 1 березня. В цей день прийнято дарувати бутоньєрки у вигляді квіточок із білих та червоних ниток. Ця прикраса має назву «мерцишор». Червоно-білі бутоньєрки носять весь місяць на одязі – на лівому боці грудей, біля серця. 31 березня мерцишори знімають та розвішують на деревах. Згідно з повір'ям, того, хто це зробив, весь рік супроводжуватиме успіх [26].

Проводяться також поминальні панахиди та різні заходи стосовно вшанування пам'яті жертвам сталінських репресій, які одночасно проводяться в декількох районних центрах Чернівецької області та самому місті Чернівці.

Проводяться фольклорні фестивалі, одним з яких є «Буковинські зустрічі».

Відбувається відоме свято румунського народу – «Лімба ноастре чя ромине» («Наша рідна румунська мова»).

Щорічно відбувається також проведення румунського фестивалю, присвяченого різдвяним звичаям та колядкам, під назвою «Флоріле далбе».

Також на території України, зокрема в Чернівецькій області, діє Програма підтримки національно-культурних товариств та етнічних громад, яка стосується більшою мірою румунського населення, яке становить тут значну частку.

Орієнтирами у популяризації духовності, творенні національних культурних цінностей, гідних нашої сучасності, можна назвати культурно-мистецькі заходи за участю представників етнічних громад: театралізоване свято «Серцю мила й дорога – Глибока наша чарівна» (Глибоцький р-н), свято єднання «Щоб цвіли герцаївські сади, щоб жили гуртом, не поодинці, на землі щасливі буковинці» у світлиці «Каса маре» (Герцаївський р-н), вшанування українського рушника «Обереги на краях рушника» (Сторожинецький р-н), народне гуляння «Маршинецький дивограй» (Новоселицький р-н), родинні посиденьки «Традиції буковинської родини» м. Чернівці [43].

Вагомий внесок в здійснення культурної дипломатії України та Румунії здійснюють навчальні заклади, які співпрацюють між собою на основі двосторонніх угод (Рис. 2.2.).

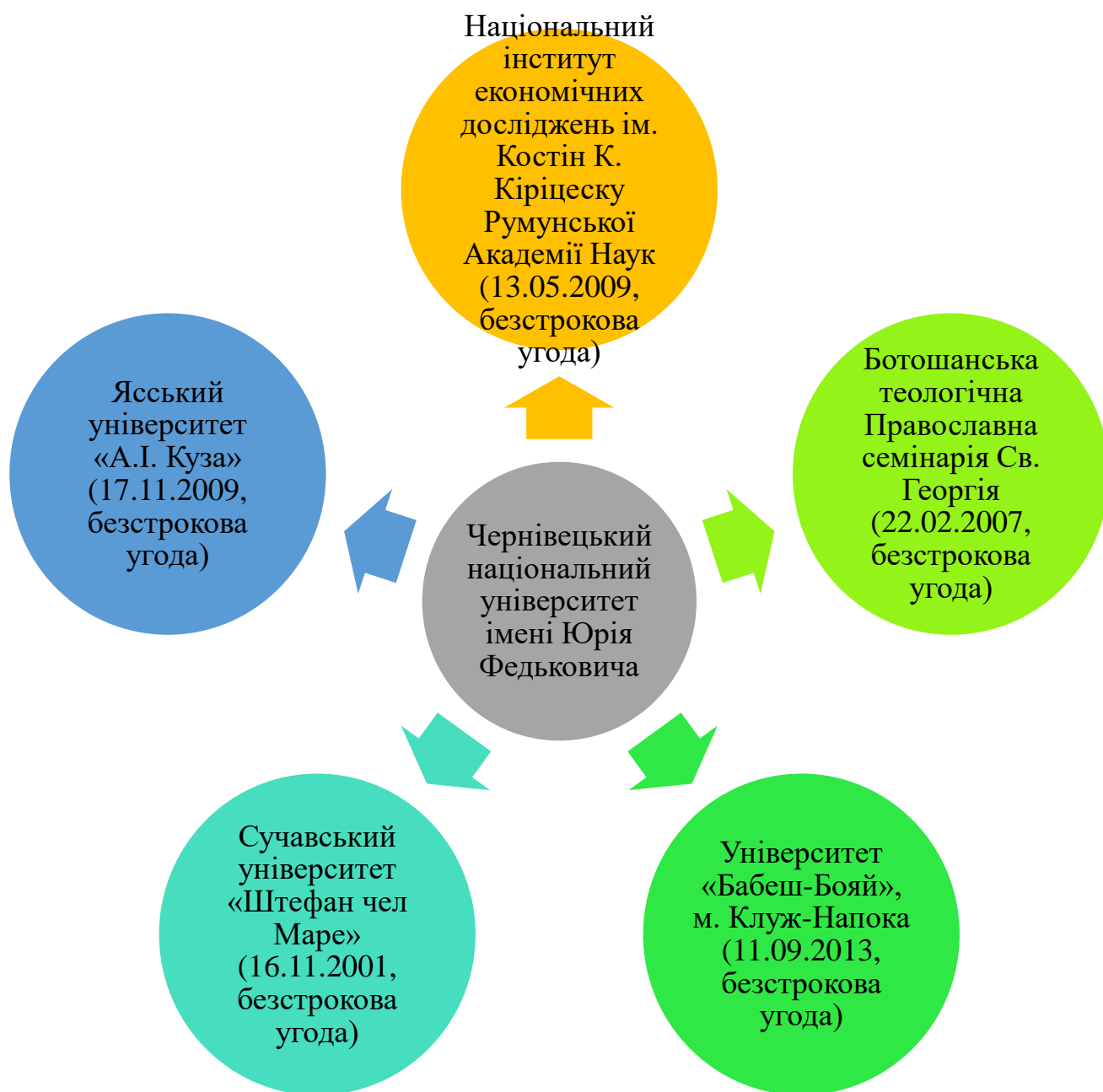

Рисунок 2.2. Міжуніверситетські угоди на рівні Україна – Румунія

Були укладені й інші двосторонні угоди, однак вони мали тимчасовий характер.

Двостороннє університетське співробітництво зазнає постійного розширення та поглиблення, на базі Чернівецького національного університету України продовжують здійснюватись наукові дослідження стосовно політики, культури та історії Румунії. Присутність румунської тематики яскраво помітна також і на наукових заходах у вигляді конференцій, симпозіумів, ділових форумів. Визначною подією двостороннього співробітництва на рівні університетів України та Румунії стало відкриття Центру румунських студій (ЦРС) при Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича у 2015 році. ЦРС – це організація наукового спрямування, діяльність якої пов'язана з об'єднанням науковців та провідних фахівців, які займаються вивченням румунської проблематики, а також досліджують різні вектори українсько-румунських відносин, зокрема й щодо культурної взаємодії двох держав.

Отже, можемо констатувати, що сучасний стан українсько-румунської культурної дипломатії сьогодні досяг кращого етапу свого розвитку. Не зважаючи на складні історичні передумови, суперечливість позицій сторін у двосторонніх відносинах у минулому, культурна дипломатія двох країн на сучасному етапі поступово переходить у фазу взаємовигідного культурного та всестороннього розвитку. Постійний розвиток та реформування напрямків україно-румунського культурного співробітництва відбуваються на засадах довіри, добросусідських відносин та взаємоповаги. При цьому утверджуються засади взаємовигідного партнерства та конструктивізму у вирішенні культурних питань.

2.3 Культурна дипломатія України в Румунії: потреба перезавантаження та оновлення

Культурну дипломатію, по-праву, вважають одним із важливих факторів розвитку та побудови успішних міждержавних відносин, при цьому складний

та багатоетапний процес самих міждержавних відносин – це процес, при якому доводиться розв’язувати набридлі проблеми: політико-правові, економічні та соціально-культурні.

Історично склалось так, що протягом тривалого проміжку часу Україна розділяла з РФ спільний імідж. Однак, з 2014 року розпочався процес відмежування українського образу та лика від російських. Зважаючи на триваючу дію Українсько-російської війни, масове поширення пропаганди ворогом на українській території, питання утвердження іміджу України у світі набуває нових обрисів. Зокрема, важливим етапом налагодження двосторонніх відносин в таких державах є запобігання спотворенню іміджу України, а також позитивний вплив на створення позитивного уявлення міжнародної спільноти про нас. Актуалізація підходу до використання «м’якої сили» для зовнішньополітичної культурно-дипломатичної взаємодії, посилення культурної присутності України у світі, пошук діалогу та налагодження нових зв’язків.

Потужним потенціалом нашої країни на міжнародній арені виступає культурна дипломатія, з допомогою засобів якої відбувається:

1. шляхом організації та проведення культурних і мистецьких заходів поширення інформації про Україну;
2. функціонування культурних інституцій;
3. мовна популяризація та мовне поширення;
4. поширення культурної спадщини, мистецтва та національної кухні [25].

Одночасно з цим взаємодія України та Румунії у сфері культури – це:

- пряма запорука утвердження позитивного іміджу України у світі;
- запорука двостороннього співробітництва між країнами;
- запорука поширення взаємного політичного впливу на території країни перебування;
- запорука успішного розвитку держави в економічній сфері;
- можливість виходу на нові ринки.

Як не дивно, при культурній взаємодії України та Румунії культура стає ще й одним з перспективних засобів економічного розвитку держав.

Дві країни мають тісні історичні та культурні зв'язки, у кожній з країн проживають національні меншини іншої сторони [11, с. 29]. Саме наявність національних меншин Румунії на території України і навпаки – це ті фактори, які не дозволяють припинити двосторонню взаємодію. Саме ці національні меншини – важливий ресурс для здійснення ефективної культурної дипломатії [80].

При цьому не можемо не відмітити, що гострі українсько-румунські дискусії різного характеру не дозволяли обом країнам розвиватись та рухатись вперед, при цьому постійно існували підозри щодо нещирості іншої сторони.

Однак, 2014 рік – це час, який став переломним у українсько-румунських відносинах, адже з початком вторгнення РФ на територію України та анексії Криму саме румунська сторона однією з перших надала необхідну допомогу Україні, хоча ні для кого не секрет, що саме Румунію в Україні вважали головною загрозою нацбезпеки [3, с. 214]. Звичайно, ще досить рано говорити про вирішення всіх проблем двостороннього характеру між Україною та Румунією, однак заявився шанс на розвиток довірливої кооперації з базуванням на засаді *security first*. Подальше нарощення російської загрози та повномасштабне вторгнення на територію України в лютому 2022 року російських військ ще більше зблизило Україну та Румунію, адже безпекові загрози з боку РФ – це важлива сфера двостороннього співробітництва з метою подолання таких загроз.

У відповідності до президентського наказу від 20 лютого 2006 року у складі Посольства України в Румунії було сформовано Культурно-інформаційний центр, офіційне діяльність останнього розпочалась 31 жовтня 2007 року під час здійснення офіційного візиту тогочасного Президента України Ющенка В. до Румунії [41].

Протягом наступного часу і до наших днів діяльність Центру мала спрямування на:

- зміцнення відносин між Україною та Румунією на двосторонньому рівні;
- розширення меж співробітництва у культурній, гуманітарній, інформаційній сферах;
- інформування населення Румунії стосовно України, її культури, історії, туризму;
- утвердження та нарощення зв'язків з українською меншиною на території Румунії;
- сприяння задоволенню національно-культурних потреб української меншини в Румунії.

Наша держава стала приділяти більше уваги зміцненню зв'язків із українською меншиною, що проживає на території Румунії, а також підтримувати практику задоволення культурно-мовних, інформаційних та духовних потреб, здобуття освіти рідною мовою. Зважаючи на це, Посольство та Культурно-інформаційний центр у його складі в контактах з міністерствами національного виховання та культури Румунії, а також представниками Союзу українців Румунії (СУР) дбають про потреби української громади Румунії у класичній і художній літературі, іншій друкованій українознавчій продукції, наочно ілюстрованих матеріалах для оформлення кабінетів української мови та літератури румунських навчальних закладів, в яких викладають ці навчальні предмети [48]. Ці питання були предметом неодноразових обговорень на зустрічах представників українського посольства в Румунії з керівництвом СУР і активістами української громади Румунії.

Посольство за участі Культурно-інформаційного центру (КІЦ) у його складі здійснює організацію таких заходів:

- заходів, присвячених відзначенню та святкуванню нових подій та старих історичних дат;
- акцій культурно-мистецького спрямування;
- заходи стосовно вшанування пам'яті відомих українських історичних та культурних діячів;

- заходи, на яких відбуваються книжкові презентації українських авторів і представників української громади в Румунії;

- фото- та художні виставки тематичного спрямування;

- заходи з перегляду українських фільмів в Румунії;

- інші важливі заходи культурного спрямування.

Всі ці кроки здійснюються за участю керівництва та членів Союзу українців Румунії, громадян України, які постійно проживають або тимчасово перебувають на території Румунії, представників румунської громадськості, наукових, ділових і мистецьких кіл, працівників ЗМІ, співробітників Посольства та членів їхніх сімей.

Проведені останнім часом заходи, що мали прямий зв'язок з українською громадою Румунії, можна відобразити на рисунку 2.3.

Перша група	Друга група
<ul style="list-style-type: none"> Заходи, ініційовані Культурно-інформаційним центром і реалізовані відповідно до Плану роботи КІЦ та Посольства за участю керівництва і членів Союзу українців Румунії, у тому числі й активу його бухарестської філії, Молодіжної організації українців Румунії, української наукової та творчої інтелігенції, працівників української редакції «Всесвітньої Служби Румунського радіо» та ЗМІ Союзу українців Румунії, ветеранів українського руху в Румунії – нащадків українських політичних і військових емігрантів міжвоєнного періоду, студентів українського відділення Бухарестського університету, працівників румунських мас-медіа тощо 	<ul style="list-style-type: none"> Фестивалі та різні культурні заходи, ініційовані українською громадою в Румунії

Рисунок 2.3. Групи заходів, проведених для сприяння українській громаді Румунії [25]

Планова діяльність КІЦ у складі Посольства потребує негайного оновлення, перегляду існуючих планів роботи КІЦ на їх відповідність вимогам сьогодення [16, с. 2]. На рівні цих структур все ще відсутнє розуміння того, яким чином має бути побудована сучасна культурна дипломатія, що є прямим наслідком того, що досі не вироблені ефективні способи її реалізації. Зачасту діяльність та функціонування КІЦ віддзеркалює основні підходи Посольства України в Румунії до організації просвітницької діяльності та культурного співробітництва.

Деяку діяльність у напрямку розвитку культурної дипломатії України в Румунії здійснило Міністерство культури України, яким була розміщена інформація на офіційному веб-порталі стосовно розробки проекту Концепції Українського інституту Тараса Шевченка, де міністерство закликала науковців надсилати пропозиції та зауваження стосовно розробки зазначеного проекту. Географічні пріоритети, що окреслюються проектом, охоплюють країни Центральної та Східної Європи, які відзначаються посиленням інтересом до культури нашої держави, її історії, інших характеристик. В останню групу країн – країн Східної Європи – входить і Румунія наряду з іншими державами.

Культурно-гуманітарна сфера в культурній дипломатії України та Румунії до повномасштабного вторгнення РФ на територію України була розроблена недостатньо, що прямо пов'язувалось із браком кадрів, які б могли налагодити ефективну культурну дипломатію, а також недостатністю підтримки такої дипломатії з боку держави.

Варто докласти значних зусиль у формуванні позитивного іміджу України в медійному просторі Румунії як держави, яка збагатила світ своєю історією, звичаями, духовною культурою, мистецько-літературними традиціями [71]. В сусідній країні відсутня достатня кількість інформації про сучасне українське мистецтво, кіно, театр, музику. Актуальним повинно стати завданням формування образу України як сучасної європейської країни, котра презентує свою культуру та відкрита до сприйняття інших культур.

Таким чином, культурна дипломатія України в Румунії потребує реформування та оновлення, адже сучасний стан культурних відносин не дозволяє повною мірою просувати українську культуру та утверджувати позитивний імідж України на території Румунії. Багато напрямків культурної дипломатії досі залишаються слабо розвиненими або й взагалі не представлені у відносинах України з Румунією, що негативно впливає на забезпечення інтересів нашої країни та українських національних меншин у ромських відносинах.

Висновки до другого розділу

1. Зважаючи на досить невелику кількість програм та проектів культурного змісту між Україною та Румунією, можемо констатувати активізацію культурної комунікації обох країн з часом. У зв'язку з цим слід переглянути концепцію двосторонньої культурної взаємодії та налагодити більш тісні культурні взаємозв'язки між державами. Це дозволить не лише мінімізувати все ще існуючу «напруженість» між двома державами, але й сприятиме їх всебічному взаємному розвитку.

2. Можемо констатувати, що сучасний стан українсько-румунської культурної дипломатії сьогодні досяг кращого етапу свого розвитку. Не зважаючи на складні історичні передумови, суперечливість позицій сторін у двосторонніх відносинах у минулому, культурна дипломатія двох країн на сучасному етапі поступово переходить у фазу взаємовигідного культурного та всестороннього розвитку. Постійний розвиток та реформування напрямків україно-румунського культурного співробітництва відбуваються на засадах довіри, добросусідських відносин та взаємоповаги. При цьому утверджуються засади взаємовигідного партнерства та конструктивізму у вирішенні культурних питань.

3. Культурна дипломатія України в Румунії потребує реформування та оновлення, адже сучасний стан культурних відносин не дозволяє повною мірою просувати українську культуру та утверджувати позитивний імідж України на території Румунії. Багато напрямків культурної дипломатії досі залишаються слабо розвиненими або й взагалі не представлені у відносинах України з Румунією, що негативно впливає на забезпечення інтересів нашої країни та українських національних меншин у ромських відносинах.

РОЗДІЛ 3

ІНСТРУМЕНТИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯК ЗАСІБ М'ЯКОЇ СИЛИ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

3.1. Освіта та наукова складова культурної дипломатії: порівняльний аналіз

У рамках нашого дослідження доцільно порівняти освітній та науковий процеси в Україні та Румунії. Вважаємо за доцільне здійснити порівняння у відповідності до градації освіти на:

1. Дошкільна освіта;
2. Шкільна освіта;
3. Вища професійна освіта.

Відобразимо порівняльну характеристику дошкільної освіти у вигляді таблиці (Табл. 3.1.).

Таблиця 3.1.

Порівняльна характеристика дошкільної освіти в Україні та Румунії

Критерій порівняння	Україна	Румунія
Мова навчання	Українська як офіційна з одночасним гарантуванням права на викладання мовою національних меншин (за необхідності) [12]	Румунська як офіційна; За потреби освітній процес здійснюється мовою національних меншин
Форма власності закладів дошкільної освіти	Державна, комунальна та приватна	Державна та приватна
Обов'язковість дошкільної освіти	Обов'язкова	Необов'язкова

Продовження таблиці 3.1

Порівняльна характеристика дошкільної освіти в Україні та Румунії

Критерій порівняння	Україна	Румунія
Оплатність дошкільної освіти	Може бути як платною, так і безоплатною	Виключно безоплатна форма
Вік	Від народження до 6 років	3-6 років
Вікові групи	<p>- немовлята (до 1 року);</p> <p>- ранній вік (від 1 до 3 років);</p> <p>- передшкільний вік (від трьох до шести (семи) років):</p> <ul style="list-style-type: none"> • молодший дошкільний вік (від 3 до 4 років); • середній дошкільний вік (від 4 до 5 років); <p>старший дошкільний вік (від 5 до 6 (7) років) [35].</p>	<p>Молодший дошкільний вік (3-4 роки);</p> <p>Середній дошкільний вік (4-5 років);</p> <p>Старший дошкільний вік (5-6 років) [89]</p>
Програми дошкільної освіти	На сьогоднішній день діє близько 20 освітніх програм, затверджених МОН України [40]	Стандартна (5 годин на день); Довша (10 годин); Щотижнева (5 днів)

Таким чином, можна констатувати, що дошкільна освіта в Україні та Румунії має як спільні, так і відмінні риси. Відрізняється дошкільна освіта в обох країнах:

- в Україні діють, крім існуючих в Румунії державних та приватних дошкільних навчальних закладів, ще й комунальні, тобто ті, фінансування яких відбувається із місцевих бюджетів;

- в Україні вік дошкільної освіти триває з народження і до шести років, тоді як в Румунії від 3 до 6 років;

- в Україні законодавець закріплює обов'язковість дошкільної освіти як частини безперервного освітнього процесу.

Всі інші характеристики дошкільної освіти в обох державах мають однакові характеристики.

Перейдемо до порівняння шкільної освіти в Україні та Румунії (Табл. 3.2.).

Таблиця 3.2.

Порівняльний аналіз шкільної освіти України та Румунії

Критерій порівняння	Україна	Румунія
Обов'язковість навчання	Обов'язкове 12-річне	Обов'язкове 10-річне
Рівні	Три рівні: <ul style="list-style-type: none"> - загальноосвітні школи; - гімназії; - ліцеї. 	Чотири рівні: <ul style="list-style-type: none"> - початкова школа; - гімназії; - середня школа; - професійна освіта
Тривалість начального року	175 навчальних днів (35 тижнів), поділених на два семестри, кожен з яких у свою чергу ділиться на дві чверті	36 тижнів, розділених на два семестри

Продовження таблиці 3.2.

Порівняльний аналіз шкільної освіти України та Румунії

Критерій порівняння	Україна	Румунія
Кількість навчальних днів на тиждень	5 навчальних днів	5 навчальних днів
Тривалість одного заняття	1 клас – 35 хв; 2-4 клас – 40 хв; 5-12 клас – 45 хв [38]	50 хвилин
Кількість занять на тиждень залежно від рівня шкільної освіти	1 клас – 20 год; 2 клас – 25 год; 3 клас – 26 год; 4 клас – 27 год; 5 клас – 28 год; 6 клас – 31 год; 7 клас – 32 год; 8 клас – 33 год; 9 клас – 33 год; 10-12 клас – 33-36 год [47].	молодші класи початкової школи – 18-20; у гімназіях – не більше 30; середня школа – до 32; старші класи – 29-30 [72].
Кількість учнів у класі	Початкова школа – від 5 до 24; Гімназії, ліцеї – від 5 до 30	Від 10 до 30
Перехід на наступний рівень шкільної освіти	ДПА – у 4 і 9 класах; ЗНО – у 12 класі	Початкова школа – гімназія – без іспитів, далі обов'язкова здача іспиту по закінченню відповідного рівня

		шкільної освіти [90]
--	--	----------------------

Таким чином, шкільна освіта в Україні та Румунії має зовсім різні підходи до її формування та організації шкільного процесу. Різняться абсолютно все: починаючи від тривалості навчання і закінчуючи кількістю навчального часу у розрахунку на тиждень для дітей відповідного шкільного віку.

Варто здійснити також порівняння освітнього процесу у вищих навчальних закладах обох країн відповідно до основних критеріїв (Табл. 3.3.).

Таблиця 3.3.

Порівняння освітнього процесу у ВНЗ України та Румунії

Критерій порівняння	Україна	Румунія
Тривалість вищої освіти	Початковий рівень (короткий цикл) – 2-3 роки; Перший (бакалаврський) рівень – 4 роки; Другий (магістерський) рівень – 1-2 роки; Третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень – 4 роки; Науковий рівень – 2 роки [36]	Короткий цикл – 2-3 роки в коледжах при університетах; Довгий цикл – 4-6 років (в академіях, університетах та інститутах) [66]
Рівні вищої освіти	Молодший бакалавр – 2-3 роки; Бакалавр – 4 роки; Магістр – 1-2 роки;	Undergraduate (перші 4 роки вищої освіти, по закінченні – отримують ступінь бакалавра);

	Доктор філософії, доктор мистецтва – 4 роки;	Graduate (ще 2 роки навчання для здобуття ступеню магістра)
--	--	---

Продовження таблиці 3.3.

Порівняння освітнього процесу у ВНЗ України та Румунії

Критерій порівняння	Україна	Румунія
	Доктор наук – 2 роки.	Postgraduate (рівень, після закінчення навчання на якому присвоюється звання доктора наук)

Варто також відмітити, що системи вищої освіти обох держав мають певні проблеми функціонування. Зокрема, вища освіта в Румунії має такі проблемні аспекти (Рис.3.1.).

<h1>Проблеми вищої освіти в Румунії</h1>		
Якість вищої освіти	Конкуренція серед ВНЗ	Слабка кваліфікація працівників

Рисунок 3.1. Проблеми вищої освіти в Румунії [20, с. 19-20]

Ряд інших існуючих проблем вищої освіти Румунія вирішила внаслідок проведеної в 2018 році реформи вищої освіти [63].

Що стосується вищої освіти в Україні, то тут теж не все ідеально. Можна виділити такі проблемні аспекти:

- академічна корупція;
- втрата населення;
- застарілі заклади вищої освіти;
- збройний конфлікт на території України.

Варто приділити увагу також підходам до утвердження інклюзивної освіти в Україні та Румунії. Зараз в Україні розвивається соціальна та освітня інклюзія; вона йде шляхом інституційної реформи інтернатних закладів, яку Румунія розпочала близько 25 років тому [85, с. 484]. Запровадження

інклюзивної освіти в Україні суттєво змінило державну соціальну політику, сучасну освітню парадигму та розуміння проблем осіб з інвалідністю. З одного боку, спостерігаємо підкреслену соціально-гуманну складову, пов'язану з високодуховним сприйняттям, толерантним розумінням, рефлексивним «баченням» інвалідності та її наслідків. Українці та румуни – миролюбні нації зі своєю ментальністю, етнічною ідентичністю, ідеалами, сенсом існування, релігійністю, державністю, чеснотами. Духовність є найвиразнішою особистісною детермінантою, формування і прояв якої супроводжується процесом ієрархії цінностей, ідеалів, мотивів тощо.

За час впровадження інклюзивної практики, а це майже 20 років (включаючи перші 10 років експериментального впровадження в пілотних школах), кількість дітей з особливими освітніми потребами, охоплених інклюзивним навчанням, значно зросла. Лише за 2015-2019 роки офіційний показник охоплення дітей з вадами розвитку в освітній процес загальноосвітніх навчальних закладів становив 61% (понад 12,2 тис. школярів та 2,2 тис. дошкільнят). Протягом 2018 року за державного фінансування майже 14 тисяч дітей отримали корекційні послуги в інклюзивно-ресурсних центрах, кількість останніх зросла з 500 закладів у 2018 році до 700 у 2019 році. Лише 1127 із 17337 шкіл запровадили інклюзивне навчання. Таким чином, рівень інклюзії в Україні становить 7 % (зверніть увагу, що в Польщі, Словаччині – 42 %, Угорщині – 57 %, Норвегії – 90 %, Італії – 99 %) [8].

Як і більшість європейських країн, Румунія також досягла значних успіхів у інклюзивній освіті за останні 30 років. Зокрема, з 2014 року у партнерстві з ЮНІСЕФ, за допомогою центральних, окружних та місцевих органів влади, неурядових організацій, шляхом залучення наявних місцевих ресурсів, програма «*Pachetul educație incluzivă de calitate*» [92] успішно впроваджується.

Спільними основними досягненнями країн є:

- економічна прибутковість;
- покращення мікроклімату в дитячому середовищі;
- пошук ресурсів для підвищення людського потенціалу.

Основою інклюзії є ідеологія рівності людей з особливими потребами з іншими людьми, забезпечення рівного ставлення до кожного, усунення будь-яких форм дискримінації. Освітня інклюзія спрямована на формування можливостей кожної дитини успішно соціалізуватися в суспільстві, реалізовувати набуті знання та вміння, ефективно долати життєві труднощі, самостійно приймати рішення, свідомо робити вибір, проявляти соціальну активність.

Ми впевнені, що моральна складова інклюзивної освіти базується на системі загальнолюдських і національних цінностей. Участь дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, наповненому системою ціннісного ставлення до спілкування, навчання, виховання, особистісного зростання всіх учнів, сприяє позитивному становленню особистості та формуванню ряду якостей:

- моральних (таких як чесність, порядність, порядність, людяність, милосердя, взаємопідтримка тощо);
- соціальних (соціальна активність, стійкість переконань, здатність до самооцінки, емоційна врівноваженість, загальна культура тощо);
- вдосконалення особистих якостей (ерудиція, сила волі, витримка, охайність, чуйність тощо).

За умови відповідального ставлення вчителя до своїх професійних обов'язків навчання дитини з вадами розвитку в інклюзивному класі сприятиме моральному становленню особистості кожного учня, що виявлятиметься в культурі моральної свідомості, почуттів, поведінки. Під впливом світогляду вчителя, його етичних знань, переконань, здатності довіряти, поважати та співпереживати тощо учні інклюзивного класу вчаться розуміти реальні явища (звичаї, етичні норми, правила поведінки тощо), виявляти сформований рівень моральності, моральні звички, емпатія, регулюють власний емоційний стан.

З огляду на вище викладене, досвід кожної з країн у розвитку освіти та науки може стати тим необхідним важелем освітнього реформування, якого не вистачало як Україні, так і Румунії. Саме тому на сьогоднішній день ведуться

переговори щодо укладення нового Протоколу про співпрацю в галузі освіти між Міністерством освіти, досліджень, молоді та спорту Румунії та Міністерством освіти і науки України [60]. Також у цьому контексті Румунія хоче відкрити Румунський культурний інститут у Києві на початковому етапі та його філію в Чернівцях нарівні з Центром, відкритим українською стороною в Бухаресті.

Таким чином, здійснивши порівняльний аналіз освіти та науки в Україні та Румунії, можна відмітити невелику схожість в організації освітньої діяльності в обох країнах. Та все ж, значні відмінності у здійсненні освітнього процесу в дошкільних, шкільних та післяшкільних навчальних закладах не дозволяють назвати їх схожими. Кожна країна має характерні особливості організації освітнього процесу, зумовлені внутрішніми стандартами та вимогами обох держав. Що стосується якості освіти в навчальних закладах України та Румунії, то наразі освіта в обох державах знаходиться на приблизно однаковому рівні. Велика надія покладається на впровадження НУШ, яке розпочалось ще в 2018 році, однак останній етап запровадження – аж у 2027 році. З огляду на це, ми не можемо об'єктивно оцінити якість освіти в Україні в середній школі. Застарілість освітнього процесу Румунії також вимагає певного оновлення, однак до цього питання слід підходити відповідально та суттєво.

3.2. Транскордонне культурне співробітництво України та Румунії

Транскордонне співробітництво є одним із важливих багатоцільових інструментів, який також передбачає мобілізацію фінансових ресурсів у рамках спільних проектів. Довгострокові цілі таких проектів спрямовані на:

- створення більшої кількості двосторонніх переваг;
- покращення фізичної та економічної інфраструктури;
- розвиток людських ресурсів регіону;
- поглиблення культурно-освітніх зв'язків;

- підготовку до вступу в ЄС;
- захист навколишнього середовища тощо [93].

Враховуючи той факт, що повіти Румунії та регіони України беруть участь у єврорегіонах «Верхній Прут», «Сірет-Прут-Дністр» та «Нижній Дунай», нові можливості розглядаються як переваги регіонів майбутнього розвитку, які повинні бути повністю використані.

Відразу після проголошення незалежності та визнання міжнародним співтовариством Україна доклала значних зусиль для налагодження міжнародних відносин, приєднавшись до найважливіших міжнародних політичних і економічних органів і організацій, а також шляхом підписання двосторонніх угод з різними країнами. Будучи великою країною з багатими природними ресурсами, Україна не може не розвивати свою економіку інакше як шляхом інтеграції в європейські та світові економічні структури. У цьому сенсі зусилля щодо інтеграції в міжнародну спільноту сприяли як на центральному, так і на регіональному рівнях шляхом активізації співпраці регіональних громад з подібними структурами в сусідніх країнах, зокрема й Румунії. Однак, поряд із економічним транскордонним співробітництвом особливої ваги набуває й культурне транскордонне співробітництво України та Румунії. Зокрема, основну роль у його здійсненні відіграють культурні товариства румунів в Україні та українців в Румунії.

Охарактеризуємо спершу румунські товариства в Україні. До їх числа входять:

1. Румунський культурний центр «Евдоксіу Гурмузакі» в Чернівцях, президентом якого є академік Васіле Терашяну.
2. Товариство румунської культури «Міхай Емінеску» Чернеуці з президентом Василе Баку на чолі, який є відомим письменником та публіцистом.
3. Буковинський мистецький центр збереження та популяризації румунської традиційної культури у м. Чернівці, президентом якого є Юрій Левчич.

4. Міжрегіональна спілка «Румунська громада України», президентом якої є Ауріка Боеску.
5. Культурний благодійний фонд «Дім румунської мови», президентом якого є Ана-Крістіна Міхаесі.
6. Громадське товариство «Румунська молодіжна ліга «Junimea» Чернівецької області». Її очолює президент Віталіє Зягrea.
7. Товариство румунів України «Голгофа» з президентом Василе Реуцом на чолі.
8. Регіональне товариство «Голгота» з Чернівців, що очолюється віце-президентом, професором Елеонорою Шипор.
9. Товариство «Румунські дами», яке очолює президент Марія Тоакe-Андріс.
10. Компанія «Grigore Nandriș» з Чернівецької області з президентом Оленою Нандріш на чолі.
11. Альянс національно-культурних товариств румунів України, який очолює президент Думітру Каулеа.
12. БФ «Громадські ресурси та ініціативи». Її очолює віце-президент Сергій Гакман.
13. Асоціація «Валеа Сіретулуй» з президентом Вікторією Костінеан на чолі.
14. Товариство культури і духовності «Анастасія» з гміни Чудей, президент якого – Андріан Ілюц.
15. Об'єднання «Маланка» м. Красна, президентом якого є Стефан Мітрич.
16. Асоціація «Національні буковинські традиції». Її президент – Валентин Пентелеюк.
17. Організація «Тезаурул Буковина», яку очолює президент Валентин Пентелеюк.
18. Культурне товариство румунів Чернівецької області «Арбороаса».

19. Культурно-спортивна асоціація «Dragoș Vodă» з Pătrăuții de Sus, її президент – Петру Постеука.

20. Центр історико-культурних досліджень у Чернівцях, який очолює Петру Гріор.

21. Буковинський незалежний центр актуальних досліджень, його президент – Ауріка Боєску тощо [95].

Як ми бачимо, культурних товариств румунів на території України надзвичайно багато, а також вони характеризуються різними напрямками культурного розвитку. Також їх діяльність свідчить про досить високий рівень культурної взаємодії румунів України з їх румунськими колегами у культурній сфері.

У Чернівецькій області створено сприятливі, а головне — рівноцінні умови для національно-культурного відродження та розвитку всіх національних культур. В населених пунктах області, де компактно проживають румуни створюються колективи народної творчості, формуються бібліотечні фонди з видань національними мовами.

Традиційними в області стали культурні заходи, приміром літературно-мистецькі вечори присвячені черговій річниці від дня народження та від дня смерті М.Емінеску («Емінесціана»), румунський фестиваль весни «Мерцішор», заходи і поминальні панахиди за жертвами сталінських репресій, які проводяться в Герцаївському, Глибоцькому, Новоселицькому, Сторожинецькому районах та у м. Чернівці, участь самодіяльних фольклорних колективів області у фольклорному фестивалі «Буковинські зустрічі», який проводиться у Польщі, Румунії та Угорщині, традиційне румунське свято «Лімба ноастре чя ромине» («Наша рідна румунська мова»), проведення традиційного щорічного румунського фестивалю різдвяних звичаїв та колядок «Флоріле далбе».

В області функціонує Програма підтримки національно-культурних товариств та етнічних громад Чернівецької області.

Співпраця навчальних закладів та окремих людей в прикордонних регіонах неодмінно відіграє провідну роль у процесі розвитку міждержавних відносин. Між Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича та румунськими вищими навчальними закладами підписані двосторонні угоди, зокрема з Національним інститутом економічних досліджень ім. Костін К. Кіріцеску Румунської Академії Наук (13.05.2009, безстрокова угода), Сучавським університетом «Штефан чел Маре» (16.11.2001, безстрокова угода), Ботошанською теологічною Православною семінарією Св. Георгія (22.02.2007, безстрокова угода), Університетом «Бабеш-Бояй», м. Клуж-Напока (27.10.2003, 11.09. 2013, безстрокова угода), Ясським університетом «А.І. Куза» (17.11.2009, безстрокова угода), Західним університетом м. Тімішоари (26.11.2012-2015), Університетом м. Орадя (15.04.2013-2016), Університетом «Овідіус» м. Констанца (16.04.2013-2016), Університетом м. Бухарест (15.05.2013-2016), Університетом «Лучіан Блага» у м. Сібіу (20.12.2013, безстрокова угода).

Зазначена співпраця поглиблюється та розширюється у суспільно-політичному напрямі. Проблеми суспільного розвитку, політики та історії Румунії були та залишаються предметом наукових досліджень у Чернівецькому національному університеті впродовж останнього десятиліття. Румунська тематика постійно присутня також на конференціях, симпозіумах та інших наукових і ділових форумах. Як результат, 7 травня 2015 року відбулося відкриття Центру румунських студій (ЦРС) при Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича на факультеті історії, політології та міжнародних відносин. ЦРС є науковою організацією, яка об'єднує науковців різних галузей, а саме: фахівців з міжнародних відносин, політологів, істориків, філософів, юристів, етнологів, економістів, які цікавляться румунською проблематикою, румуно-українськими та україно-румунськими стосунками з метою наукового, інформаційного обміну та координації дій науковців у цій сфері.

Згадаємо також і українські культурні товариства в Румунії. До їх числа входять:

1. Союз українців в Румунії. Основна мета Союзу Українців Румунії – це захист права на збереження етнічної, мовної, культурної та релігійної самобутності осіб, які належать до української національної меншини, відродження та формування національної свідомості, захист індивідуальних та колективних прав членів організації та зміцнення румунсько-українського співробітництва.

2. Культурне товариство русинів Румунії. Проголошена мета Культурної спілки русинів у Румунії – пізнати, зберегти та популяризувати історію, традиції та культурно-духовні цінності русинів, а також сприяти порозумінню та дружбі між людьми, між усіма етносами Румунії, заснований на взаємоповазі та толерантності. Однією з цілей союзу є захист прав людини, визначених Конституцією Румунії, щоб свобода слова та економічна ініціатива приносили процвітання та соціальний прогрес. Культурна спілка русинів Румунії від свого заснування організовувала різноманітні культурні заходи як від власного імені, так і в співпраці з іншими організаціями національних меншин чи організаціями громадянського суспільства, через які просувала інтереси спілки як в країні, так і за її межами, будучи повноправним членом Світового Конгресу Русинів [94].

3. Організація української молоді Румунії (ОУМР). Організація української молоді Румунії відстоює права, гідність і спільні інтереси молоді, що належить до української меншини, співпрацює з подібними організаціями Румунії та закордоння, а також бере участь у міжнародних та національних проєктах, зокрема і в культурній сфері.

4. Організація жінок-українок Румунії (ОЖУР) відстоює права, гідність та спільні інтереси жінок-українок, проводить гуманітарні акції, підтримує розвиток культури й освіти українською мовою, сприяє збереженню українських звичаїв, традицій, обрядів, народного мистецтва та фольклору, співпрацює з жіночими організаціями у Румунії та за кордоном.

Як бачимо, число українських культурних осередків в Румунії не таке велике як румунських культурних осередків в Україні, що, мабуть, насамперед зумовлено меншою часткою українців у структурі населення Румунії, ніж частка румунів у структурі населення України. Однак менша чисельність культурних осередків аж ніяк не вказує на гіршу культурну діяльність. Українські культурні осередки в Румунії провадять активну діяльність, а їх зосередженість у прикордонних з Україною областях дозволяє налагоджувати тісні транскордонні культурні зв'язки з корінними українцями прикордонних областей України.

Отже, здійснений нами аналіз розвитку транскордонного співробітництва України та Румунії в сфері культури, науки та дотримання прав національних меншин дає всі підстави стверджувати, що накопичений досвід додав взаєморозуміння у прагненнях сусідніх держав. Цілеспрямоване просування українських інтересів у рамках діяльності прикордонних регіонів дозволяє здійснювати конкретні поступові кроки у процесах європейської інтеграції та сприяє залученню України до світового політичного, економічного та культурного товариства.

3.3. Гуманітарна допомога Румунії для України під час війни

Гуманітарна дипломатія належить не лише до надання гуманітарної допомоги національними та міжнародними організаціями. Гуманітарна співпраця є одним із способів вираження доброзичливості та прояву «м'якої сили» («soft power») [82, с. 124]. Крім доброї волі, важливою мотивацією гуманітарної допомоги є вплив, який формується за допомогою культурних, економічних чи політичних засобів. Сучасна гуманітарна дипломатія не обмежується наданням гуманітарної допомоги, а включає захист прав та свобод, допомогу вразливим особам, освітню та культурну співпрацю, соціальні програми, миротворчу діяльність.

З початком Українсько-російської війни Румунія стала одним із осередків надання гуманітарної допомоги Україні. Зокрема, держава утвердила для себе два шляхи надання такої допомоги:

1. гуманітарна допомога біженцям на території Румунії;
2. гуманітарна допомога людям, які постраждали внаслідок військових дій на території України.

Охарактеризуємо кожен з напрямів.

Відповідно до Надзвичайної постанови № 15 від 27 лютого 2022 року щодо надання гуманітарної підтримки та допомоги Румунською державою іноземним громадянам або особам без громадянства, які перебувають в особливих ситуаціях, які прибувають із зони збройного конфлікту в Україні, Румунія взяла на себе зобов'язання в подальшому вживати заходів для забезпечення підтримки та гуманітарної допомоги окремим категоріям іноземних громадян або осіб без громадянства, які перебувають в особливих ситуаціях, які прибувають з України [83].

Постановою встановлювались такі заходи допомоги біженцям:

- надання одягу;
- надання їжі;
- надання засобів особистої гігієни;
- надання медичної допомоги;
- надання транспорту в окремих випадках.

Уже 7 березня Уряд Румунії затвердив ще один документ – Надзвичайну постанову №. 20/2022 про гуманітарну допомогу особам, які втікають з України.

Постанова передбачає такі додаткові заходи:

- право на роботу в Румунії для громадян України без потреби в робочій візі та можливість подати запит на отримання єдиного дозволу (на тимчасове проживання та роботу) після 90 днів перебування в Румунії;
- право на отримання безкоштовної медичної допомоги та на участь у національних програмах охорони здоров'я;

- право на безкоштовний проїзд у громадському транспорті за певних умов;
- положення щодо захисту дітей, інвалідів та осіб похилого віку та їх доступу до соціальних послуг;
- спеціальні положення щодо доступу дітей до звичайних систем освіти;
- положення щодо неповнолітніх без супроводу;
- субсидії для приватних громадян і шкіл, які влаштовують переселенців з України;
- конкретні процедури та джерела фінансування зазначених заходів;
- відрахування від податків для приватних громадян і компаній, які роблять пожертви для підтримки вищезазначених заходів [84].

Незважаючи на те, що більшість заходів застосовуються до всіх осіб, які тікають від конфлікту в Україні, незалежно від їхнього статусу (шукач притулку, особа з тимчасовим захистом або транзитна особа) та національності (громадянин України або громадянин третьої країни/особа без громадянства, яка законно перебуває в Україні), право на в'їзд, перебування та роботу протягом 90 днів без отримання робочої візи поширюється лише на громадян України. Так само діє і захід щодо розширення кількості безподаткових місць у румунських університетах для новоприбулих українських студентів, які бажають продовжити навчання.

Як і у випадку з будь-якою кризою такого характеру та масштабу, першочерговими пріоритетами є здоров'я та безпека тих, хто безпосередньо постраждав. Саме тому на національному рівні Румунії було створено 1270 таборів і центрів для біженців з України, які координуються місцевими органами влади чи громадянським суспільством. Станом на 17 червня 2022 року ці табори вміщували майже 11 000 осіб, а також були місця для ще 36 000 біженців. За весь час Українсько-російської війни допомога була надана понад 660 000 біженців. Крім того, Генеральна інспекція з надзвичайних ситуацій і Департамент з надзвичайних ситуацій Румунії створили та здійснюють

керування 15 мобільними таборами для біженців у восьми округах по всій країні загальною місткістю понад 3500 осіб [69].

Крім того, понад 30 000 іноземних громадян, а також деякі міжнародні організації – ОБСЄ, НАТО, МОМ, ОСНА, ЮНІСЕФ, UNFPA, WPF, УВКБ ООН та МАГАТЕ – звернулися за підтримкою до румунської влади щодо поточних або запланованих евакуацій. Водночас було майже 20 запитів на підтримку евакуації персоналу дипломатичних представництв у Києві через Румунію.

Румунія співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями для надання багатосторонньої допомоги Україні; наприклад, вона співпрацює з урядом Японії та УВКБ ООН, щоб допомогти транспортувати гуманітарну допомогу. Серія рейсів із основними речами першої необхідності, наданими Японією, зокрема ковдрами, кухонними наборами, предметами гігієни, пластиковими простирадлами та сонячними лампами, пройшла через Румунію з травня по червень 2022 року.

Приблизно 160 національних неурядових організацій працюють на пунктах пропуску на кожному кінці кордону України з Румунією разом із понад 2000 волонтерами, які надають різні гуманітарні послуги та допомогу переміщеним особам. Після обговорень з представниками Європейської комісії 9 березня в північному місті Сучава, всього за 50 км від України, було створено гуманітарний центр. Координований Комісією, наразі він отримав 36 гуманітарних транспортних засобів загальною кількістю понад 170 вантажівок з різних європейських держав-членів, включаючи Австрію, Болгарію, Кіпр, Францію, Італію та Словенію.

Штаб надає допомогу не лише біженцям, які прибувають безпосередньо з України, а й тим, хто проїжджає через Республіку Молдова – Румунія надала значну гуманітарну допомогу людям, які знайшли притулок на території її сусіда. Було створено так звані «зелені смуги», щоб пришвидшити щоденні транснаціональні переміщення людей, які втікають з України, допомагаючи біженцям, уникаючи додаткового тиску на і без того перенапружену інфраструктуру Республіки Молдова. Румунія також надала Республіці

Молдова 80 тонн різних пожертвувань у натуральній формі та майже 4 мільйони євро палива, щоб допомогти зняти стрес, пов'язаний із розміщенням біженців.

На жаль, завжди є ті, хто намагатиметься використати біль і плутанину війни, щоб використати найбільш вразливих. Для запобігання та протидії різним злочинам і протиправній діяльності, включно з торгівлею людьми, на кордонах з Україною та Республікою Молдова Румунія задіяла понад 5000 співробітників МВС Румунії. Це включає прикордонників, поліцейських, жандармів, офіцерів реагування на надзвичайні ситуації та офіцерів імміграційної служби. Крім того, понад 200 працівників Європейського агентства прикордонної та берегової охорони беруть участь у діяльності з підтримки біженців у прикордонних районах, а Агентство Європейського Союзу з питань притулку розгорнуло 40 офіцерів у восьми містах.

Загальна вартість допомоги, наданої біженцям з України, становить близько 70 мільйонів євро, включаючи доступ до медичних послуг, заходи підтримки дітей в особливих ситуаціях і безкоштовний транспорт на території Румунії. Він також охоплює відкриття системи освіти та ринку праці для українців, завдяки чому понад 1600 дітей прийнято до шкіл і понад 5000 громадян зареєстровано як працевлаштовані в Румунії [69].

Через неурядову організацію «Код для Румунії», створену у партнерстві з Департаментом надзвичайних ситуацій Міністерства внутрішніх справ Румунії, Міжнародною організацією з міграції та Національною радою у справах біженців, цивільні особи, які тікають від війни в Україні та шукають притулку в Румунії можуть знайти всю необхідну їм інформацію. Середню, вищу та вищу освіту українці також можуть здобути в Румунії, українською мовою викладають 45 шкіл та 5 університетів [29].

Уряд Румунії також вирішив тимчасово лібералізувати автомобільні вантажні перевезення для українських компаній, які працюють на національній території, починаючи з 5 квітня 2022 року. Водночас Румунія наполегливо працює над вирішенням глобальних проблем продовольчої безпеки, з якими ми

всі стикаємося, надаючи Українському зерну краще дістатися до румунських портів. Перший зерновий експорт України з початку війни вийшов із порту Констанца на Чорному морі наприкінці квітня 2022 року; відтоді було доставлено додаткові партії понад 240 тис. тонн українського зерна.

Румунія рішуче підтримує різноманітні зусилля міжнародної спільноти щодо реагування на надзвичайну ситуацію в Україні та має намір приєднатися до низки проваджень у Міжнародному суді ООН. Румунія також підтримує життєво важливу роль Міжнародного кримінального суду (МКС) у розслідуванні військових злочинів, злочинів проти людяності та геноциду, а також дії МКС щодо боротьби з безкарністю та надання допомоги та відшкодування жертвам масових звірств. Уряд Румунії надає 100 000 євро у відповідь на звернення МКС про підтримку, повністю довіряючи незалежній і неупередженій здатності МКС відновити правосуддя в Україні.

Румунія також підтримує цілеспрямовані зусилля з розслідування порушень прав людини та міжнародного гуманітарного права незалежної міжнародної слідчої комісії щодо України, створеної Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). Будучи членом Групи друзів підзвітності, Румунія робить внесок у відображення існуючих і нових процесів підзвітності та ініціатив зі збору доказів, а також інформування про них.

З перших днів російського вторгнення румунський уряд і румунська громада Буковини, південно-західної України, надсилають зброю, продукти харчування та інші необхідні речі українським солдатам, які воюють на передовій. Також діють громадські організації, які займаються збором та відправкою гуманітарної допомоги в Україну. Діє досить потужний волонтерський дух, що свідчить про бажання румунських громадян надати допомогу постраждалим від війни в Україні, а також військовим.

За даними дослідження Forbs, станом на 24 серпня 2022 року Румунія посідала 20 місце серед країн, які надають допомогу Україні (Рис. 3.2.).

Forbes | Не словом, а ділом

20 друзів України

Країна	Базова підтримка*	Визнання геноциду Росії проти України (2022 чи раніше)	Вислано російських дипломатів з країни	Допомога Україні та біженцям, € млрд**	Допомога Україні, % від ВВП**	Міжнародні візити у березні-серпні	Рейтинг дружності
 Польща	Так 	Так 	45 	5,1 	0,88 	Президент, прем'єр-міністр 	100
 Естонія	Так 	Так 	17 	0,3 	1,13 	Президент 	96
 Латвія	Так 	Так 	16 	0,3 	1,03 	Президент 	96
 США	Так 	Так 	12 	44,5 	0,22 	Спікер та держсекретар 	93
 Литва	Так 	Так 	5 	0,3 	0,55 	Президент 	90
 Португалія	Так 	Так 	10 	0,5 	0,24 	Прем'єр-міністр 	90
 Велика Британія	Так 	Частково 	23 у 2018 році	6,6 	0,25 	Прем'єр-міністр 	89
 Італія	Так 	Частково 	30 	2,8 	0,15 	Прем'єр-міністр 	89
 Іспанія	Так 	Частково 	25 	2,3 	0,19 	Прем'єр-міністр 	88
 Словаччина	Так 	Частково 	38 	0,4 	0,43 	Президентка, прем'єр-міністр 	88
 Чехія	Так 	Так 	1 	1,2 	0,49 	Прем'єр-міністр 	88
 Франція	Так 	У спільних заявах 	41 	4,1 	0,16 	Президент, голова Сенату 	87
 Канада***	Так 	Так 	4 у 2018 році	3,0 	0,19 	Прем'єр-міністр 	84
 Нідерланди	Так 	У спільних заявах 	17 	1,8 	0,20 	Прем'єр-міністр 	84
 Болгарія	Так 	У спільних заявах 	81 	0,2 	0,29 	Прем'єр-міністр 	83
 Данія	Так 	У спільних заявах 	15 	0,8 	0,22 	Прем'єр-міністр 	83
 Німеччина***	Так 	У спільних заявах 	40 	7,6 	0,20 	Канцлер, спікер 	83
 Норвегія	Так 	У спільних заявах 	3 	1,3 	0,37 	Прем'єр-міністр 	82
 Румунія	Так 	У спільних заявах 	10 	0,4 	0,15 	Прем'єр-міністр 	81
 Словенія	Так 	У спільних заявах 	33 	0,1 	0,19 	Прем'єр-міністр 	81

* Країна голосувала на Генасамблеї ООН за виведення російських військ, запровадила санкції проти Росії та відкрила для неї повітряний простір, взяла участь у конференції на підтримку України на базі «Рамштайн» та була включена Росією до переліку ворожих країн.

** За даними звіту Київського інституту Світової економіки від 18 серпня, який враховує допомогу, надану до 3 серпня.

*** Канада зробила виняток із запровадження проти РФ санкцій і передала Німеччині турбіни, потрібні для обслуговування газопроводу «Північний потік».

Джерело: розрахунки Forbes

Рисунок 3.2. Рейтинг країн, які надають допомогу Україні (за дослідженням Forbs) [22].

Після масованих обстрілів української інфраструктури, які почались від 10 жовтня 2022 року і продовжуються вже тривалий час, зазнала значної шкоди енергетична інфраструктура України. Румунія разом з європейськими партнерами прикладає максимум зусиль для надання допомоги Україні у відновленні її енергетичного сектору, зокрема, Румунія – це та країна, куди надсилаються всі генератори від західних партнерів, а вже далі вони передаються Україні. Також Україна і Румунія ведуть переговори щодо подальшої енергетичної співпраці двох країн та заміщення експорту електроенергії України в європейську енергосистему румунською електроенергією на час, поки Україна не відновила свою енергетичну спроможність.

Таким чином, гуманітарна допомога Румунії для України є важливим фактором підтримки та співробітництва у складні для України часи. Саме гуманітарна складова культурної дипломатії Румунії в Україні може стати ще одним фактором налагодження відносин на рівні двох держав та сприяти подальшому партнерському співробітництву у сфері культурної дипломатії, яка є однаково важливою для кожної з країн.

3.4. Перспективи та можливості культурної дипломатії України та Румунії в сучасних умовах.

На сьогоднішній день культурна дипломатія між Україною та Румунією залишається все ще досить слабо розвиненою. Як показує світова практика, для того, щоб культурно-дипломатичні відносини двох держав стали успішними та перейшли на відносно новий рівень необхідно, щоб на двосторонній основі були задіяні відповідні інститути культурної дипломатії, які мають характеризуватись наступними ознаками (рис. 3.1.).

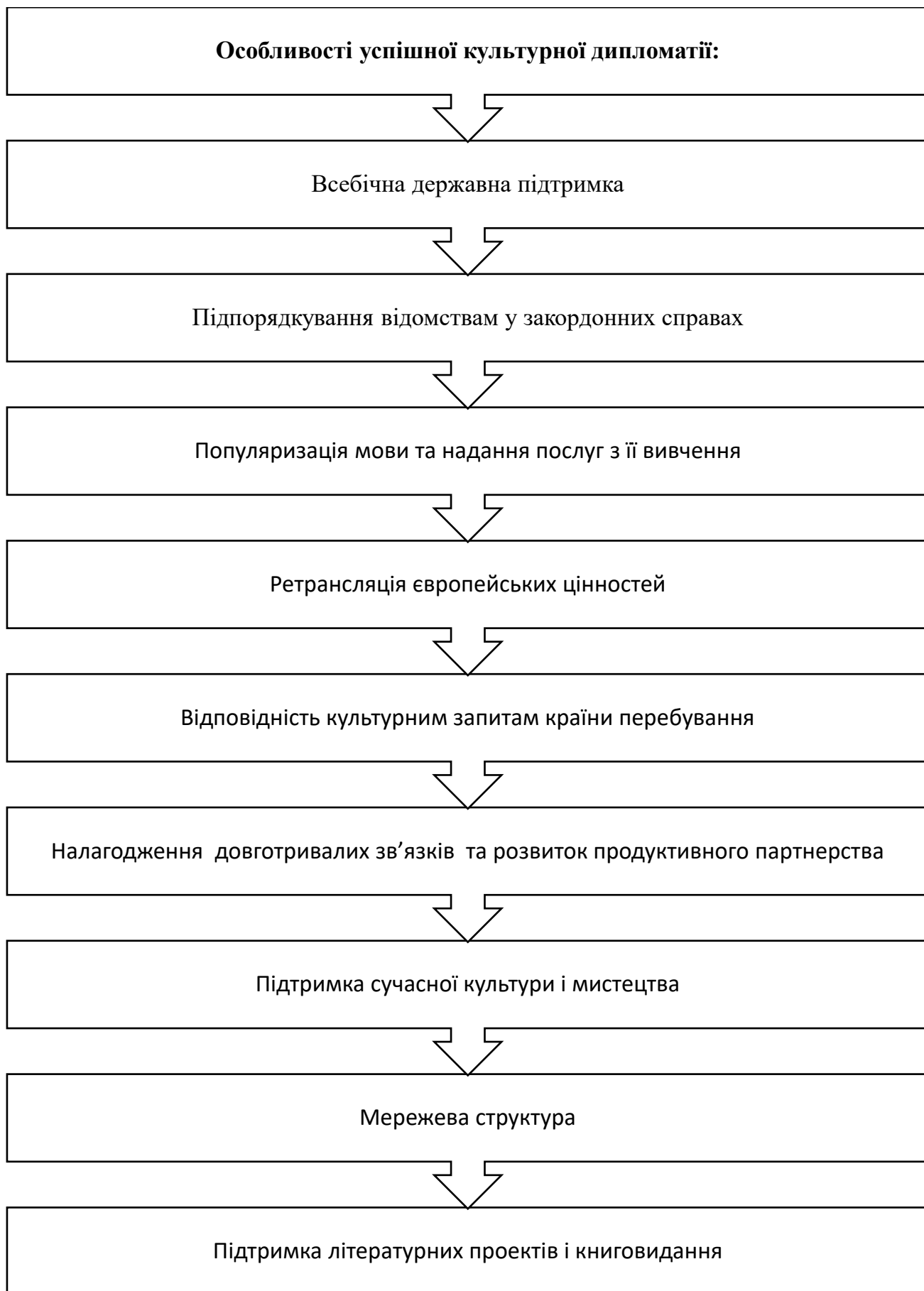

Рисунок 3.3. Обов'язкові інститути культурно-дипломатичних відносин

Охарактеризуємо кожну з цих ознак.

1. **Всебічна державна підтримка.** Дана підтримка має спрямовуватись на всі інституції культурної дипломатії між Україною та Румунією, не залежно від того державними вони є чи ні. Від цієї підтримки напряду залежить функціонування цих установ, оскільки достатнє та ефективне державне фінансування культурних інституцій – це одна з головних передумов для реалізації зовнішньополітичних інтересів держави. Всебічна підтримка полягає в повній промоції з боку держави, координуванні нею культурної діяльності інституцій культурної взаємодії обох держав. На жаль, в нашій державі фінансуванню культурної сфери приділяється досить мало уваги та виділяється мало коштів, не зважаючи на поступове збільшення видатків на сферу культури. Зокрема, у 2017 році на культуру в Державному бюджеті було виділено 3, 35 млрд грн., у 2018 році – 6, 12 млрд грн., у 2019 році – 6,99 млрд грн., у 2020 році – 7, 77 млрд. грн., у 2021 році – 10, 74 млрд. грн., у 2022 році – 14, 5 млрд. грн [34]. Відображення бюджетного фінансування культури доцільно подати у вигляді діаграми для наочного відображення (Рис. 3.2.).

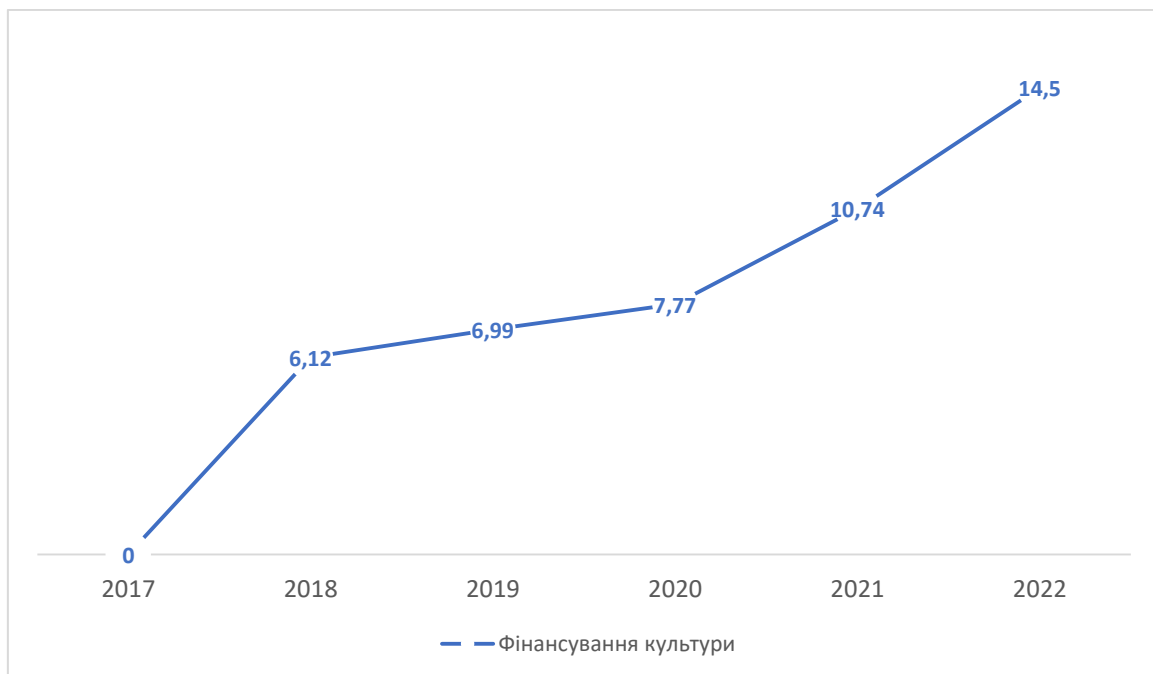

Рисунок 3.4. Фінансування культури в державних бюджетах України 2017-2022 років

Для порівняння в Румунії в 2017 році на культуру було виділено 170 млн. євро, у 2018 році – 157 млн. євро, у 2019 році – 143 млн. євро, у 2020 році – 136 млн. євро, у 2021 – 135 млн. євро, у 2022 році – 129 млн. євро [88]. Для наочності відобразимо фінансування культури в Румунії у вигляді діаграми (Рис. 3.3.).

Рисунок 3.5. Фінансування культури в Румунії за 2017-2022 роки

З огляду на такі неутішні дані стосовно бюджетного фінансування культури в Румунії можемо констатувати, що й культурна дипломатія та її розвиток в цій країні як знаходились на досить слабкому рівні, так і продовжують на ньому залишатись, куди більше, розвитку культури, а, отже, і культурної дипломатії виділяється все менше фінансування.

Стосовно України, то рівень культурної дипломатії тут поступово підвищується, а все це пов'язано з збільшенням фінансування.

Однак, для успішного культурно-дипломатичного діалогу України та Румунії необхідно, щоб кожна держава прагнула налагодити дипломатичну співпрацю на культурному полі, а для цього обидві країни мають виділяти достатньо бюджетного фінансування на сферу культури. Реалізація узгодженої

стратегії комунікації, громадської та культурної дипломатії, незважаючи на бюджетні обмеження, є дуже важливою, коли йдеться про просування зовнішньополітичних цілей України та Румунії. Інформування різних категорій громадськості, неурядових організацій, аналітичних центрів, лідерів громадської думки, бізнесменів і звичайних громадян означає розвиток партнерства, створення рамок для дебатів у публічному просторі, і все це з метою сприяння кращому розумінню зовнішньої політики обох держав та їх ролі на міжнародній арені.

2. Підпорядкування відомствам у закордонних справах. Всі культурно-дипломатичні інституції як України, так і Румунії мають підпорядковуватись відомствам у закордонних справах. Не зважаючи від того державними чи недержавними є такі інституції – всі вони виступають додатковими ланками дипломатичних структур. Дані інституції покликані не лише підтримувати культурну політику держави-репрезентанта, але й представляти культурні інтереси як урядових організацій, так і приватного бізнесу за кордоном. Дані інституції хоч і наявні на території України та Румунії, однак їх кількість залишається надзвичайно низькою, що також не сприяє культурній дипломатії між двома країнами.

3. Популяризація мови та надання послуг з її вивчення. Як показує зарубіжна практика, для налагодження культурно-дипломатичних зв'язків між двома державами необхідно розпочинати з поширення мови на території іншої держави. Однак і тут питання досить дискусійне. Як видно з практики, Румунія дуже «не задоволена» тим, що відповідно до програми «Нової української школи» навчання в школах ведеться виключно українською мовою [31]. З цього приводу вона висловлює занепокоєння, що представники румунської національної меншини, які проживають на території України, будуть обмежені в їх праві навчатись мовою національної меншини [64]. Хоча і сама Румунія не сприяє утвердженню української мови та її розвитку серед українських національних меншин на її території. Про це свідчить позиція Іванського Т., який зазначає, що Київ звинувачує Румунію в поганому та асиметричному

ставленні до української місії [78]. За підрахунками українських державних установ, румуни в Україні мають краще розвинену систему початкової, середньої та вищої освіти з мовою навчання своєї батьківщини, вони можуть вибирати між ширшим спектром програм на регіональних радіо- та телестанціях, видавати більше преси рідною мовою. Українські експерти оцінили, що така ситуація є наслідком злої волі Бухареста, однак, не менш на асиметрію чисельності двох меншин впливають низькі фінансові показники підтримки уряду України етнічним українцям, які проживають за кордоном. Такий підхід є докорінно неправильним, адже мова – це один із засобів ефективної дипломатичної та міждержавної комунікації [30, с. 114], з огляду на що обидві країни мають переглянути свою політику з цього приводу.

4. Ретрансляція європейських цінностей – ще один пріоритет в налагодженні культурної дипломатії Румунії та України. Так, як Румунія вже є членом ЄС, а Україна взяла курс на євроінтеграцію, то саме ретрансляція європейських цінностей на двосторонній основі дозволить цим країнам сформувати кращу модель культурної дипломатії, яка може існувати на сьогоднішній день. Такий підхід дозволить Україні та Румунії розбудувати спільний культурний простір та створити сприятливий клімат для розбудови культурних зв'язків. А також зміцнить економічні та соціальні зв'язки обох країн. Взаємне утвердження Україною та Румунією ідей рівності, відкритості, розмаїття – засвідчить бажання кожної з держав бути корисною, необхідною як одна одній, так і всьому світовому суспільству. Можна також припустити, що в перспективі культурна дипломатія обох країн вийде на відносно новий рівень у майбутньому, що дозволить утвердити нові суспільно-культурні меседжі [42, с. 9].

5. Відповідність культурним запитам країни перебування. Однією з умов ефективності промоційної діяльності є знання цільової аудиторії. Зокрема, найбільш успішні проекти в рамках двостороннього культурного співробітництва базуються на їх відповідності культурним запитам країн перебування, а також враховують місцеві особливості культурного сприйняття.

Тобто, для налагодження тісних культурно-дипломатичних зв'язків між Україною та Румунією варто враховувати культурні особливості кожної країни, її культурні вподобання та культурні перспективи.

6. Налагодження довготривалих зв'язків та розвиток продуктивного партнерства. Двостороння культурна взаємодія України та Румунії має вийти за межі виключно дипломатичних заходів на міждержавному рівні, держави повинні утвердити підтримку розвитку всіх культурних напрямів, зосередити увагу на удосконаленні мистецького потенціалу (приділити увагу кінематографу, театру, візуальному мистецтву, музиці, архітектурі та урбанізму, музейній справі тощо). Українські та румунські культурні інституції повинні сприяти налагодженню тісних зв'язків між державою та представниками культурної спільноти країни-репрезентанта з метою утвердження курсу на довгострокове співробітництво. Зазвичай саме такі тісні культурно-дипломатичні зв'язки між двома країнами сприяють розвитку культури, розширюючи рівень її креативності, соціальної та економічної корисності.

Особливу увагу слід приділити процесам розвитку продуктивного партнерства в межах культурної дипломатії України та Румунії – всебічного мистецького партнерства, партнерства з різними установами та ЗМІ. Такий підхід дозволить не лише зміцнити існуючі двосторонні українсько-румунські зв'язки, але й налагодити нові. Це має ряд позитивних перспектив для обох держав:

1. з'являється можливість більш успішної реалізації спільних українсько-румунських проектів культурного спрямування;
2. налагоджується співпраця з багатьма осередками культури, а також окремими представниками культурного світу.

Утвердження партнерських стосунків на рівні Україна – Румунія – це те, що дозволить сформувати довіру між двома країнами, втрачену в історичних протиріччях обох держав. Для розбудови партнерських відносин доцільно

вибудувати спільні стратегії культурного розвитку, що базуються на взаємодовірі та взаємозацікавленості.

7. Підтримка сучасної культури і мистецтва. Культурні інституції України та Румунії повинні спрямовувати свої зусилля на підтримку сучасної культури, при цьому уважно реагуючи на виникаючі суспільні протиріччя. Без спільного сприяння обох країн можуть залишитись нереалізованими ряд масштабних проектів та програм сучасного мистецтва, що, в основному і є наслідками успішної двосторонньої культурної взаємодії держав. Кожна з двох держав може обрати окремий напрямок в культурі іншої держави, в якому вона бажає здійснювати підтримку та співробітництво. Для прикладу, Румунія може сприяти розвитку сучасного музичного мистецтва, а Україна – розвитку румунського кінематографу.

8. Мережева структура. Культурні інституції як України, так і Румунії мають складні системи культурних закладів, які у своїй сукупності утворюють розгалужені культурні мережі. Кожен структурний елемент такої мережі – це вагомий чинник узгодження та координування культурної діяльності на рівні Україна – Румунія. У роботі всіх філіалів певної мережі використовується ідентичний інструментарій, що дозволяє заощаджувати на фінансових та кадрових ресурсах, спрямовувати потенціал центрів на реалізацію конкретних проектів та досягати високої ефективності. Така організація передбачає існування центрального офісу у культурному центрі держави, не обов'язково у столиці. В Україні такий культурний центр – це Київ, в Румунії – Бухарест.

9. Підтримка літературних проектів і книговидавання. На разі у світі набувають поширення культурні проекти, головне спрямування яких – це стимулювання читання та книговидавництва на двосторонньому рівні між країнами. Орієнтація таких проектів на підтримку літератури – це одна з головних засад розбудови потужного культурного впливу. Також поширеними є перекладацькі проекти, які дозволяють ознайомитись з літературними творами іншої держави рідною мовою.

Також перспективними є розвиток Союзу українців в Румунії, про який ми вже згадували раніше, та Румунської спільноти України, що свідчитиме про подальшу культурну взаємодію та захист національних культурних ідентичностей обох народів на території країни проживання.

Союз Українців Румунії – представницька парламентська організація української громади, входить до складу Ради Національних Меншин Румунії і своїми часописами – до Товариства Преси Національних Меншин Румунії. СУР є членом Світового Конгресу Українців, Європейського Конгресу Українців, Української Всесвітньої Координаційної Ради, Товариства зв'язків з українцями за межами України (Товариство «Україна-Світ»). Основна мета Союзу українців Румунії полягає у захисті прав стосовно прояву і утвердження етнічної, мовної, культурної і релігійної ідентичності осіб, що належать до української національної меншини, відродження та формування національної свідомості, захист індивідуальних та колективних прав членів організації і зміцнення румунсько-українського співробітництва.

Румунська спільнота України організовує зустрічі молоді з літніми людьми, які розповідають про румунські традиції; влаштовує благодійні та культурні заходи, дискотеки, екскурсії, поїздки в інші міста України та за кордон.

Таким чином, зважаючи на проєвропейську орієнтованість України та Румунії, можна констатувати можливість побудови між ними тісних культурно-дипломатичних зв'язків за європейською моделлю культурної дипломатії у майбутньому. Саме утвердження основних цінностей та ідей ЄС, а також нарощення співробітництва у культурній сфері – це ті фактори, які дозволять повністю мінімізувати існуючі протиріччя між Україною та Румунією та віднайти ті точки дотичності, які дозволять обом державам успішно розвиватись та утверджуватись на міжнародній арені. Однак, для цього слід провести досить складну роботу: утвердити спільні стратегії культурно-дипломатичної взаємодії, визначити пріоритетні напрямки культурного розвитку кожної з

держав, залучити активну фінансову підтримку з боку держав, а також сприяти будь-яким проявам культурної взаємодії на двосторонньому рівні.

Висновки до третього розділу

1. Здійснивши порівняльний аналіз освіти та науки в Україні та Румунії, можна відмітити невелику схожість в організації освітньої діяльності в обох країнах. Та все ж, значні відмінності у здійсненні освітнього процесу в дошкільних, шкільних та післяшкільних навчальних закладах не дозволяють назвати їх схожими. Кожна країна має характерні особливості організації освітнього процесу, зумовлені внутрішніми стандартами та вимогами обох держав. Що стосується якості освіти в навчальних закладах України та Румунії, то наразі освіта в обох державах знаходиться на приблизно однаковому рівні. Велика надія покладається на впровадження НУШ, яке розпочалось ще в 2018 році, однак останній етап запровадження – аж у 2027 році. З огляду на це, ми не можемо об'єктивно оцінити якість освіти в Україні в середній школі. Застарілість освітнього процесу Румунії також вимагає певного оновлення, однак до цього питання слід підходити відповідально та суттєво.

2. Аналіз розвитку транскордонного співробітництва України та Румунії в сфері культури, науки та дотримання прав національних меншин дає всі підстави стверджувати, що накопичений досвід додав взаєморозуміння у прагненнях сусідніх держав. Цілеспрямоване просування українських інтересів у рамках діяльності прикордонних регіонів дозволяє здійснювати конкретні поступові кроки у процесах європейської інтеграції та сприяє залученню України до світового політичного, економічного та культурного товариства.

3. Гуманітарна допомога Румунії для України є важливим фактором підтримки та співробітництва у складні для України часи. Саме гуманітарна складова культурної дипломатії Румунії в Україні може стати ще одним фактором налагодження відносин на рівні двох держав та сприяти подальшому

партнерському співробітництву у сфері культурної дипломатії, яка є однаково важливою для кожної з країн.

4. Зважаючи на проєвропейську орієнтованість України та Румунії, можна констатувати можливість побудови між ними тісних культурно-дипломатичних зв'язків за європейською моделлю культурної дипломатії у майбутньому. Саме утвердження основних цінностей та ідей ЄС, а також нарощення співробітництва у культурній сфері – це ті фактори, які дозволять повністю мінімізувати існуючі протиріччя між Україною та Румунією та віднайти ті точки дотичності, які дозволять обом державам успішно розвиватись та утверджуватись на міжнародній арені. Однак, для цього слід провести досить складну роботу: утвердити спільні стратегії культурно-дипломатичної взаємодії, визначити пріоритетні напрямки культурного розвитку кожної з держав, залучити активну фінансову підтримку з боку держав, а також сприяти будь-яким проявам культурної взаємодії на двосторонньому рівні.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у процесі роботи над дослідженням за темою магістерської роботи ми досягли поставлених мети та завдань та дійшли наступних висновків:

1. Культурна дипломатія, як сукупність заходів, здійснюваних безпосередньо дипломатичними органами держави або у співпраці з ними, які спрямовані на просування зовнішньополітичних інтересів цієї держави у сфері культурної політики, насамперед шляхом сприяння її культурному обміну з іншими (іноземними) державами, є важливою частиною дипломатії в наші дні. На практиці культурна дипломатія може включати наступні основні види діяльності: сприяння суб'єктам культури в поширенні національної культури та культурної ідентичності, сприяння поширенню національної мови акредитуючої держави в приймаючій державі, популяризацію та роз'яснення культурних цінностей акредитуючої держави в приймаючій державі, ведення переговорів стосовно міжнародних договорів про культурне співробітництво і, нарешті, підтримка контактів з емігрантськими громадами в приймаючій державі. Проте структура, а також загальна інтенсивність культурно-дипломатичної діяльності може змінюватись залежно від держави та її зовнішньополітичних пріоритетів та амбіцій. Кожна країна має вирішити, як вона хоче взаємодіяти зі світом і якою вона бачить світ у 21-му столітті – арені, що стає все більш переповненою конкуруючою, а іноді й навмисно вводить в оману інформацією та прогнозами. Культурна дипломатія та культурні відносини є життєво важливим інструментом для такої взаємодії, і важливо, щоб будь-яка країна та будь-яке суспільство серйозно сприймали можливості та виклики, які вони несуть.

2. На сьогоднішній день політичною наукою вироблено ряд методологічних підходів до здійснення порівняльного дослідження. У межах нашого дослідження пропонуємо скористатись підходом «м'якого мислення»,

за якого будемо використовувати вказані методи в їх сукупності, що дозволить гнучко поєднувати різноманітні методологічні концепти, щоб досягти більш глибоких та багатогранних порівнянь.

3. Можемо констатувати, що джерельна база нашого дослідження є досить обширною та потребує комплексного підходу до її аналізу. Велика кількість джерел та їх непорядкованість значно ускладнюють процес дослідження та затягують його. З огляду на це, доцільно систематизувати та комплексно проаналізувати наявні джерела стосовно культурної дипломатії України та Румунії, що ми й здійснили у цьому підрозділі.

4. Зважаючи на досить невелику кількість програм та проєктів культурного змісту між Україною та Румунією, можемо констатувати активізацію культурної комунікації обох країн з часом. У зв'язку з цим слід переглянути концепцію двосторонньої культурної взаємодії та налагодити більш тісні культурні взаємозв'язки між державами. Це дозволить не лише мінімізувати все ще існуючу «напруженість» між двома державами, але й сприятиме їх всебічному взаємному розвитку.

5. Сучасний стан українсько-румунської культурної дипломатії сьогодні досяг кращого етапу свого розвитку. Не зважаючи на складні історичні передумови, суперечливість позицій сторін у двосторонніх відносинах у минулому, культурна дипломатія двох країн на сучасному етапі поступово переходить у фазу взаємовигідного культурного та всестороннього розвитку. Постійний розвиток та реформування напрямків україно-румунського культурного співробітництва відбуваються на засадах довіри, добросусідських відносин та взаємоповаги. При цьому утверджуються засади взаємовигідного партнерства та конструктивізму у вирішенні культурних питань.

6. Культурна дипломатія України в Румунії потребує реформування та оновлення, адже сучасний стан культурних відносин не дозволяє повною мірою просувати українську культуру та утверджувати позитивний імідж України на території Румунії. Багато напрямків культурної дипломатії досі залишаються слабо розвиненими або й взагалі не представлені у відносинах України з

Румунією, що негативно впливає на забезпечення інтересів нашої країни та українських національних меншин у ромських відносинах.

7. Здійснивши порівняльний аналіз освіти та науки в Україні та Румунії, можна відмітити невелику схожість в організації освітньої діяльності в обох країнах. Та все ж, значні відмінності у здійсненні освітнього процесу в дошкільних, шкільних та післяшкільних навчальних закладах не дозволяють назвати їх схожими. Кожна країна має характерні особливості організації освітнього процесу, зумовлені внутрішніми стандартами та вимогами обох держав. Що стосується якості освіти в навчальних закладах України та Румунії, то наразі освіта в обох державах знаходиться на приблизно однаковому рівні. Велика надія покладається на впровадження НУШ, яке розпочалось ще в 2018 році, однак останній етап запровадження – аж у 2027 році. З огляду на це, ми не можемо об'єктивно оцінити якість освіти в Україні в середній школі. Застарілість освітнього процесу Румунії також вимагає певного оновлення, однак до цього питання слід підходити відповідально та суттєво.

8. Аналіз розвитку транскордонного співробітництва України та Румунії в сфері культури, науки та дотримання прав національних меншин дає всі підстави стверджувати, що накопичений досвід додав взаєморозуміння у прагненнях сусідніх держав. Цілеспрямоване просування українських інтересів у рамках діяльності прикордонних регіонів дозволяє здійснювати конкретні поступові кроки у процесах європейської інтеграції та сприяє залученню України до світового політичного, економічного та культурного товариства.

9. Гуманітарна допомога Румунії для України є важливим фактором підтримки та співробітництва у складні для України часи. Саме гуманітарна складова культурної дипломатії Румунії в Україні може стати ще одним фактором налагодження відносин на рівні двох держав та сприяти подальшому партнерському співробітництву у сфері культурної дипломатії, яка є однаково важливою для кожної з країн.

10. Зважаючи на проєвропейську орієнтованість України та Румунії, можна констатувати можливість побудови між ними тісних культурно-

дипломатичних зв'язків за європейською моделлю культурної дипломатії у майбутньому. Саме утвердження основних цінностей та ідей ЄС, а також нарощення співробітництва у культурній сфері – це ті фактори, які дозволять повністю мінімізувати існуючі протиріччя між Україною та Румунією та віднайти ті точки дотичності, які дозволять обом державам успішно розвиватись та утверджуватись на міжнародній арені. Однак, для цього слід провести досить складну роботу: утвердити спільні стратегії культурно-дипломатичної взаємодії, визначити пріоритетні напрямки культурного розвитку кожної з держав, залучити активну фінансову підтримку з боку держав, а також сприяти будь-яким проявам культурної взаємодії на двосторонньому рівні.

З огляду на вище викладене, можна сказати, що культура все більше проникає в міжнародні відносини та зовнішню політику України та Румунії. Культурна дипломатія використовується обома країнами для просування своєї культурної самобутності, таким чином збільшуючи культурне розмаїття світу, прокладаючи шлях до співпраці та діалогу. У глобалізованому, взаємопов'язаному світі, де країни стають все більш взаємозалежними, культурна дипломатія може мати вирішальне значення для зміцнення миру та стабільності, на що й робиться акцент при культурній взаємодії України та Румунії. Підтримуючи взаєморозуміння, довіру та культурне розмаїття, держави покращують відносини в багатьох сферах співпраці. Ця унікальна форма міжкультурного діалогу має силу зміцнювати та відновлювати багатостороннє співробітництво, виходячи за межі конкуруючих інтересів, для створення глобальних суспільних благ, а також вирішувати деякі нагальні проблеми нашого часу, такі як дезінформація, соціальна нерівність, конфлікти та зміна клімату. З'являються нові моделі культурної дипломатії, які є взаємовигідними для обох країн і ґрунтуються на культурі як на ресурсі соціальної згуртованості та діалогу. Тому розвиток культурної дипломатії між Україною та Румунією, як країнами-сусідами, - це той рушійний фактор, від якого напряду залежить майбутнє обох держав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоняк Е., Бучко Ж. Аналіз туристичних потоків України–Румунії у контексті транскордонного туризму. – 2016. – С. 26-35.
2. Атаманенко А. Роль закордонних українців в українській публічній та культурній дипломатії: історичний і сучасний аспекти. – Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». – 2019. – Вип.29. – Рр. 54-65.
3. Вовканич І. Сучасні тенденції та перспективи розвитку українсько-румунських міждержавних відносин (2014-2018 рр.). «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність». – 2019. – С. 211-225.
4. Волощук Ю. І. Діяльність союзу українців в Румунії: політико-культурний аспект. Політика і духовність в умовах глобальних викликів. – 2014. – С. 288-293.
5. Волощук Ю. І. Українська меншина Румунії в контексті політичного діалогу Румунії та України після падіння тоталітарного режиму. – Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін, 2010. – №4. – С. 146-151.
6. Габчак Н. Ф., Дубіс Л. Туристична привабливість транскордонних територій України та Румунії (на прикладі Закарпаття) // Парадигматичні аспекти і дилеми розвитку науки та освіти. – Конін-Ужгород-Мелітополь-Херсон-Кривий Ріг. – Посвіт, 2019. – С. 251-259.
7. Гарагонич В., Гарагонич І. Прикордонні регіони України та Румунії: реалії розвитку й перспективи транскордонного співробітництва. Історико-політичні проблеми сучасного світу, 2015. – № 31-32. – С. 114-117.
8. Гриневич Л. 4 роки впровадження інклюзії: понад 12 тис школярів та майже 2,2 тис дошкільнят з особливими освітніми потребами навчаються разом з однолітками. 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/ua/news/4-roki-vprovadzhennya-inklyuziyi-ponad-12-tis-shkolyariv-ta-majzhe-22-tis-doshkilnyat-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-navchayutsya-razom-z-odnolitkami>.

9. Громадські організації національних меншин в Чернівецькій області. Буковина толерантна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buktolerance.com.ua/?p=127>.

10. Дубов Д. Політика культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави// Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського: зб. наук. пр./ НАН України, Нац. б-ка України ім. ВІ Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2017. – Вип. 46. – С. 62-73.

11. Дубова С. В. Діяльність Румунії щодо задоволення культурних потреб румунської меншини в Україні (на прикладі Чернівецької області). – Гілея: науковий вісник, 2019. – №140 (3)). – С. 28-31.

12. З 16 січня 2021 року державна мова обов'язкова у сфері надання усіх освітніх послуг. Освітній омбудсмен, 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eo.gov.ua/z-16-sichnia-2021-roku-derzhavna-mova-obov-iazkova-u-sferi-nadannia-usikh-osvitnikh-posluh/2021/01/16/>.

13. Завершився проект «Створення транскордонної мережі розвитку та просування туризму між Івано-Франківською областю України та повітом Марамуреш Румунії». – ТАІФ, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/YSUM4NL>.

14. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях. – Політичний менеджмент, 2006. – №5. – С. 3-17.

15. Кащенко Н. В. Культурна дипломатія – складова державної політики в сфері національної безпеки країни. In The XV International Science Conference «Trends in the development of practice and science». – Oslo, Norway: 2021. – С. 171-175.

16. Ковальчук О., Рабощук А. Зовнішня діяльність України: відносини з Румунією. 2016. 4 с.

17. Козак А. В. Міжкультурна комунікація у контексті діалогу культур. – Наукові записки, 2013. – Вип. 118. – С. 106-110.
18. Конт О. Дух позитивной философии. – СПб., 1910. – 251 с.
19. Корнієнко В. В. Міжкультурна комунікація як складова державної культурної політики. Засоби масової інформації як феномен культури і культура у засобах масової інформації: Зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-теорет. конф., Київ, 10-11 червня 2011. – Київ: НАКККиМ, 2011. – С. 90-93.
20. Корольова Л. В. Сучасні проблеми системи вищої освіти Румунії. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2017. – № 2 (14). – С. 18-21.
21. Корольова Л. Порівняльний аналіз етапів розвитку вищої педагогічної освіти Румунії та України. Молодь і ринок, 2020. – №3/182. – С. 172-177.
22. Ланда В. Польша, Естонія, США та ще 17 країн, які найбільше допомагають під час війни. Рейтинг друзів України від Forbes. 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forbes.ua/inside/polshcha-estoniya-ssha-ta-shche-17-krain-yaki-nauybilshe-dopomagayut-pid-chas-viyni-reyting-druziv-ukraini-vid-forbes-24082022-7895>.
23. Лускалова К. Є. Україна–Румунія: сучасні тенденції двосторонніх відносин. – Науковий вісник Дипломатичної академії України, 2016. – №23 (2). – С. 29-34.
24. Любіцева О. О., Сировець С. Ю., Урбанська Д. С. Туризм в системі транскордонного співробітництва України. Geography and Tourism. – 2020. – С. 9-16.
25. Мельничук Л. Культурна дипломатія України в Румунії: потреба перезавантаження та оновлення. «Інститут Демократизації та Розвитку». 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://institutedd.org/blog/posts/kulturna-diplomatiya-ukrayini-v-rumuniyi-potreba-perezavantazennya-ta-onovlennya>.

26. Мерцишор: легенда, історія та традиція. Публіка, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.publika.md/myercishor-legenda-istoriya-i-tradiciya_438911.html#ixzz7egLZ4iNC.

27. Мусієнко Н., Шамборовський Г. Завдання і можливості культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та інститутів громадянського суспільства в Україні (програмний документ). Агора: зб. наук. ст. – 2016. – С. 91-100.

28. Надактуально для туризму й освіти. Для збереження і популяризації культурної спадщини реалізуємо міжнародні проекти. Галичина, 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://galychyna.if.ua/analytic/nadaktualno-dlya-turizmu-y-osviti-dlya-zberezheniya-i-populyarizatsiyi-kulturnoyi-spadshhini-realizuyemo-mizhnarodni-proyekti/>.

29. Неплях А. Підтримка України з боку Румунії заслуговує більшого визнання. Kyiv Post. 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/romanas-support-for-ukraine-deserves-greater-recognition.html#pll_switcher.

30. Нечаюк І. О. Міжкультурна комунікативна компетенція як складова міжкультурної комунікації в навчанні дипломатів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, 2016. – №23 (2). – С. 114-118.

31. Нова школа в Україні: Румунія висловила стурбованість через освітню реформу. «НВ», 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:s4QtOxN00rMJ:https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/nova-shkola-v-ukrajini-rumunija-visloвила-sturbovanist-cherez-osvitnoji-reformi-1810434.html&cd=12&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>.

32. Парчевська В. В., Паніна І. Г. Дискусія щодо поняття «культурна дипломатія». Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Том 1 / Ред. кол. Хаджинов

І. В. (голова) та ін. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. – Вип. 12. – Т. 1. – С. 74-78.

33. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

34. Про Державний бюджет України на 2022 рік. Закон України від 02.12.2021 № 1928-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>.

35. Про дошкільну освіту. Закон України від 11.07.2001 № 2628-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.

36. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України; Опис від 23.11.2011 № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.

37. Про культурне співробітництво України із зарубіжними країнами у вересні 2017 року (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:iXw7ZGtMMh4J:https://nl.u.org.ua/storage/files/Infocentr/Culturene_spivrobotnitstvo_Ukraini/2017/Spiv10.pdf&cd=7&hl=uk&ct=clnk&gl=ua.

38. Про повну загальну середню освіту. Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n540>.

39. Програми підтримки культурних проєктів. 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://ucf.in.ua/storage/docs/09082019/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%BA%D0%B8%20%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%>

D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2.pdf.

40. Програми розвитку дітей. Міністерство освіти і науки України, 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>.

41. Розумна О. Оптимізація посилення культурної присутності України в Європі. Аналітична записка // Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.

42. Розумна О.П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. Аналітична доповідь. – Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2016. – 53 с.

43. Румунський аспект в Чернівецькій області. Версії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://versii.cv.ua/news/rumunskyj-aspekt-v-chernivetskij-oblasti/4019.html>.

44. Рябінін Є.В. Національний фаворитизм румунії в міждержавних румунсько-українських відносинах. – Вісник НТУУ «КПІ». – Політологія. Соціологія. Право. – 2019. – Вип. 3 (43). – С. 192-196.

45. Сивак Т. В. Публічна дипломатія як інтеграційний компонент стратегічних комунікацій у публічному управлінні. – Право та державне управління, 2019. – С. 84-93.

46. Симановський С. І. Порівняльний аналіз як метод дослідження вполітичній науці. – Весці БДПУ, 2002. – С. 165-171.

47. Скільки уроків повинно бути у школярів різного віку? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://wcu-network.org.ua/Zaxist_prav_dtei/news/Sklki_urokv_povinnno_buti_u_shkoljarv_rzno_go_vku.

48. Союз Українців Румунії (СУР). Офіційний сайт організації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uur.ro/?lang=uk>.

49. Суровнева А. А., Прохода П. В. Межкультурная коммуникация как глобальная проблема современного мира. Электронный сетевой политематический журнал «Научные труды КубГТУ», 2017. – №6. – С. 389-396.
50. Табаринцева-Романова К. М. «Новые» виды дипломатии XXI в.: культурная дипломатия в современном международном дискурсе. – Дискурс-Пи, 2019. – №16(3). С. 26-37.
51. Ткач О. М'яка сила як інструмент непрямого управління міжнародними процесами. – Американська історія та політика, 2016. – №2. – С. 252-259.
52. Трофименко М. Діаспора як об'єкт та суб'єкт публічної дипломатії. – Історико-політичні проблеми сучасного світу, 2019. – №39. – С. 92-101.
53. Угода про співробітництво в галузі культури, науки і освіти між Урядом України та Урядом Румунії. Міжнародний документ від 03.09.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642_027#Text.
54. Фесик О. Категорія м'яка сила у дослідженнях міжнародних відносин. – Науковий вісник Одеського національного економічного університету, 2015. – № 11. – С. 196-209.
55. Філіпчук Н. Музейне мистецтво України і Румунії: історія, досвід, перспективи. Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент, 2020. – №15. – С. 260-279.
56. Харченко Ю. С. Культурна дипломатія як “м'яка сила” та захист національних інтересів. Культурологічний альманах: Випуск 5. Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. – Вінниця: ТОВ Нілан-ЛТД, 2017. – С. 166-169.
57. Ціватий В. Дипломатичний інструментарій, дипломатія неурядових акторів і регіональні ініціативи Румунії в Чорноморському регіоні (2006-2018 рр.): досвід для України. Історико-політичні проблеми сучасного світу, 2019. – № 37-38. С. 228-241.

58. Чупрій Л. В., Гай-Нижник П. П. Культура як основа «м'якої сили» держави Україна в контексті підвищення її зовнішньополітичного авторитету// Гілея: науковий вісник. – 2014. – Вип. 79. – С. 132–139.
59. Юм Д. Опыты. Соч. в 2 т. – Москва, 1996. – Т. 1. – 848 с.
60. Ambasada României în Ucraina: Relații culturale [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:wWxry7BCKPAJ:https://kiev.mae.ro/node/169&cd=5&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>.
61. Ang I. Cultural diplomacy: beyond the national interest? *International Journal of Cultural Policy*. – 2015. – Vol. 21. – Pp. 365-381.
62. Aronczyk M. *Branding the nation*. – Oxford: Oxford University, 2013. – 256 p.
63. Bădescu G., Mihuț G., Sum P. Reforma învățământului superior din România: propuneri de schimbări pentru un sistem onest, eficient și incluziv. *Policy Brief*. 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/327630995_Reforma_invatamantului_superior_in_Romania_propuneri_de_schimbari_pentru_un_sistem_onest_eficient_si_incluziv.
64. Bejan G. Cât de discriminată este, în realitate, limba română în Ucraina și politica struțului aplicată de Ministerul Educației pe acest subiect. 2022. URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-25548787-cat-discriminata-este-realitate-limba-romana-ucraina-politica-strutului-aplicata-ministerul-educatiei-acest-subiect.htm>. (дата звернення: 11.10.2022).
65. Bidzilya Y. M., Haladzhun Z. V., Georgiievska V. V., Solomin Y. O., Sydorenko N. M. Ukrainian communication and media in Romania: from birth and progress to regress. – *Linguistics and Culture Review*, 2021. – № 5(S4). – Pp. 234-253.
66. Bistriceanu C. P. Deșcolarizarea României. Scopurile, cârțile și arhitectii reformei Învățământului românesc. *Revista Romana de Sociologie*, 2020. – № 31(5/6). – Pp. 361-364.

67. Brand Finance: Global Soft Power Index 2021. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://brandirectory.com/softpower/>.
68. Chobal L., Lalakulych M. Problems and prospects of cooperation of the border regions of Ukraine, Romania, Moldova and Slovakia. – *Baltic Journal of Economic Studies*, 2019. – № 5(5). – С. 189-196.
69. Corlăţean Tytus. Romania's Contribution to the Ukrainian Refugee Crisis. 2022. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.oecd-forum.org/posts/romania-s-contribution-to-the-ukrainian-refugee-crisis>.
70. Cultural Cooperation (multilateral and regional): The Kiev Initiative [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.mae.ro/en/node/2864>.
71. Diplomaţia publică. Ambasada Ucrainei în România. 2022. URL: <https://romania.mfa.gov.ua/ro/partnership/diplomatia-publica>. (дата звернення: 11.10.2022).
72. Educaţia în România. 2021. URL: https://upwikiro.top/wiki/Education_in_Romania. (дата звернення: 11.10.2022).
73. European Exchange School [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://europeanschool.org.ua/about-project>.
74. Faucher C. Cultural Diplomacy and International Cultural Relations in Twentieth-Century Europe. – *Contemporary European History*, 2016. – № 2. – P. 373-385.
75. Goff P. M. Cultural diplomacy. In *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. – Routledge, 2020. – P. 30-37.
76. Institute for Cultural Diplomacy. 2022. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy.
77. International relations: Ivano-Frankivsk Region (Ukraine) and Maramureş. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cjmaramures.ro/en/international-relations/twinning/ivano-frankivsk-region-ukraine>.

78. Iwański T. Ukraine – Romania: a sustained deadlock. The Centre for Eastern Studies. 2011. Iss. 68. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:mbOprVXKTJAJ:https://www.files.ethz.ch/isn/137961/commentary_68.pdf&cd=16&hl=uk&ct=clnk&gl=ua.

79. Koev K. The Role of Cultural Diplomacy for Intensifying the Cross Border Cooperation within Danube Region. – Journal of Danubian Studies and Research, 2013. – № 3(1). – Pp. 59-68.

80. Melniciuc L. Diplomația culturală a Ucrainei în România: necesitatea resetării și actualizării. 2021. URL: <https://europunkt.ro/2021/01/05/diplomatia-culturala-a-ucrainei-in-romania-necesitatea-resetarii-si-actualizarii/>. (дата звернення: 11.10.2022).

81. Nastase C., Moroshan-Danila L., Aittaleb Z. Cultural similarities in service of the cross-border cooperation between Ukraine and Romania. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chteiknteu.cv.ua/ua/content/download/subsection/nayka/zb_tezu_27-28.04.2017.pdf#page=59.

82. Nye J.S. Born to lead. The changing nature of American power. – New York, NY: Basic Books. – 1990. – 336 p.

83. Ordonanță de urgență nr. 15 din 27 februarie 2022 privind acordarea de sprijin și asistență umanitară de către statul român cetățenilor străini sau apatrizilor aflați în situații deosebite, proveniți din zona conflictului armat din Ucraina. Monitorul Oficial nr. 193 din 27 februarie 2022.

84. Ordonanță de urgență nr. 20 din 7 martie 2022 privind modificarea și completarea unor acte normative, precum și pentru stabilirea unor măsuri de sprijin și asistență umanitară. Monitorul Oficial nr. 231 din 8 martie 2022.

85. Platash L., Vykhreshch A., Myronova S. Inclusive Education in Ukraine and Romania: is it a Reflexive Spirituality or a Sign of Humanity of a Democratic Society? – Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala, 2021. – №13(3). – Pp. 479-507.

86. Prokofieva I. 5 Cultural Diplomacy Opportunities for Resolving a Conflict. *Creative Economy*. 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.culturepartnership.eu/en/article/cultural-diplomacy-opportunities>.

87. Public Diplomacy. *Encyclopaedia Britannica*, 2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/public-diplomacy>.

88. Romania's Government increases funding for culture by 50%. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.romania-insider.com/romanias-government-increases-funding-for-culture-by-50/>].

89. Sistemul de învățământ din România. *Enciclopedia României* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Sistemul_de_%C3%AEnv%C4%83%C5%A3%C4%83m%C3%A2nt_din_Rom%C3%A2nia.

90. Sistemul educațional în România - date sintetice. 2022. URL: <https://insse.ro/cms/ro/tags/sistemul-educational-romania>. (дата звернення: 11.10.2022).

91. Teune H. Comparing Nations: What Have We Learned? Paper presented at the annual convention of the International Studies Associations. – Wash., 1987. – 341 p.

92. UNICEF Romania. Quality inclusive education package supports children's education, helping to strengthen family, school and community. UNICEF. 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/romania/ro/pachetul-educa%C8%9Bie-incluziv%C4%83-de-calitate>.

93. Cooperarea Transfrontaliera a Colectivităților Locale Din Republica Moldova Intre Oportunități Și Șanse Nerealizate [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/80203773/Cooperarea_Transfrontaliera_a_Colectivita%C5%A3ilor_Locale_Din_Republica_Moldova_Intre_Oportunita%C8%9Bi_%C8%98i_%C8%98anse_Nerealizate.

94. Uniunea Culturală a Rutenilor din România. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.proetnica.ro/index.php/ro/comunitati/organizatiile-minoritatilor-nationale/uniunea-culturala-a-rutenilor-din-romania>.

95. Asociații și organizații românești, mass-media de limbă română.

RÉSUMÉ

Dans cet étude de Master, nous avons analysé la complexité des relations roumano-ukrainiennes, lorsque nous sommes entrés dans la période de la nécessité aiguë d'un partenariat stratégique entre les deux pays. Aujourd'hui, quand nous avons réalisé le saut le plus spectaculaire dans le rapprochement de nos positions, un sujet de grattage constant et de défis mutuels de la part de Moscou, sur le principe classique de *divide et impera*. L'Ukraine compte une nation ukrainienne dominante (ambitieuse, puissante et fière), mais aussi des roumanophones (Roumains ou Moldaves, selon la façon dont ils se définissent) comme deuxième minorité la plus importante, qui s'est montrée profondément loyale envers l'État ukrainien.

Pour mieux comprendre le terme de diplomatie culturelle, nous devons clarifier la terminologie impliquée: la diplomatie culturelle en pratique (ou diplomatie culturelle appliquée) est l'application et la mise en œuvre de la théorie de la diplomatie culturelle, y compris tous les modèles qui ont été pratiqués au cours de l'histoire par des acteurs individuels, communautaires, étatiques ou institutionnels. Ces modèles comprennent par exemple divers programmes d'échanges culturels, des délégations internationales ou des compétitions sportives. Ces exemples ont la capacité unique d'affecter la compréhension interculturelle et interconfessionnelle et de promouvoir la réconciliation. Dans un monde de plus en plus globalisé et interdépendant, dans lequel la prolifération des technologies de communication de masse garantit que nous avons tous plus d'accès les uns aux autres que jamais auparavant, les relations diplomatiques entre la Roumanie et l'Ukraine sont essentielles pour favoriser la paix et la stabilité dans le monde. La diplomatie culturelle, lorsqu'elle est apprise et appliquée à tous les niveaux, possède la capacité unique d'influencer l'"opinion publique mondiale" et l'idéologie des individus, des communautés et des nations.

Dans le cadre de ce qui précède, nous pouvons observer l'élaboration des plusieurs principes importants ci-dessous. En accomplissant le premier principe, on permet le second, qui à son tour permet le troisième jusqu'à ce que le cinquième principe ultime de paix et de stabilité mondiale soit atteint.

Ces principes sont les suivants

1. Respect et reconnaissance de la diversité culturelle et du patrimoine entre la Roumanie et l'Ukraine;
2. Dialogue interculturel mondial constant entre la Roumanie et l'Ukraine;
3. Justice, égalité et interdépendance entre les deux pays;
4. La protection des droits de l'homme dans le monde assurée par les deux pays;
5. La paix et la stabilité mondiale obtenues grâce à l'effort conjoint de la Roumanie et de l'Ukraine, mais aussi de la communauté internationale.

En ce qui concerne la diplomatie culturelle à l'échelle de la Roumanie et de l'Ukraine, nous avons examiné quelques exemples pratiques. D'abord et avant tout, de manière empirique, nous avons effectué une analyse comparative de l'éducation et de la recherche en Ukraine et en Roumanie et avons constaté que l'organisation de l'éducation dans les deux pays est assez similaire. Cependant, des différences significatives dans la mise en œuvre du processus éducatif dans les établissements d'enseignement préscolaire, préprimaire et extrascolaire ne permettent pas de les qualifier de similaires. Les deux pays présentent certaines particularités dans l'organisation du processus éducatif, qui sont dues aux normes et exigences internes des deux pays. Quant à la qualité de l'éducation dans les établissements d'enseignement ukrainiens et roumains, à l'heure actuelle, l'éducation dans les deux pays se situe approximativement au même niveau. La réalisation de la nouvelle école ukrainienne suscite de grands espoirs. Les travaux ont débuté en 2018, mais la phase finale sera achevée en 2027. Dans ce contexte, nous ne pouvons pas faire une évaluation objective de la qualité de l'enseignement secondaire en Ukraine. Le processus éducatif obsolète de la Roumanie doit également être modernisé, mais cette modernisation doit être abordée de manière responsable et substantielle.

Nous avons également noté, sur la scène diplomatique, que lorsque la guerre a éclaté entre l'Ukraine et la Russie, la Roumanie est devenue l'un des centres de l'aide humanitaire en Ukraine. En particulier, l'État a fourni une aide humanitaire aux Ukrainiens dans le besoin. Selon le décret d'État roumain #15 du 27 février 2022 sur l'aide humanitaire et l'assistance aux étrangers ou aux apatrides arrivant dans des situations spéciales du territoire du conflit armé en Ukraine, la Roumanie s'est engagée à prendre des mesures supplémentaires pour fournir une aide humanitaire et une assistance à certains étrangers ou apatrides arrivant dans des situations spéciales d'Ukraine. Ainsi, l'assistance humanitaire de la Roumanie à l'Ukraine est un facteur important de soutien et de coopération dans les moments difficiles pour l'Ukraine. C'est la composante humanitaire de la diplomatie culturelle de la Roumanie en Ukraine qui peut devenir un autre facteur pour établir des relations entre les deux pays et promouvoir un partenariat plus poussé dans le domaine de la diplomatie culturelle, qui est tout aussi important pour chaque pays.

Évoquant l'invasion de l'Ukraine par la Russie et le dialogue prolongé entre la Roumanie et l'Ukraine en tant qu'alliés, le chef de la diplomatie roumaine affirme que le président ukrainien Volodymyr Zelenskyy est un leader "très déterminé, mobilisé, énergique" et qu'il est très ouvert à l'élargissement du partenariat avec la Roumanie. Le ministre ukrainien des Affaires étrangères, Dmytro Kuleba, a déclaré à son arrivée à Bucarest que "l'Ukraine perçoit désormais la Roumanie comme un vrai, un réel partenaire et un ami". "Bien sûr, la guerre n'aurait pas dû venir le comprendre, car nous avons soutenu l'Ukraine même avant ce moment, mais il est clair que le soutien que la Roumanie a apporté à l'Ukraine – qui est un soutien multidimensionnel – aura un impact très positif après la fin de cette guerre. Il est clair qu'il y aura une nouvelle étape dans les relations entre la Roumanie et l'Ukraine et je suis heureux que ce soit le cas, même si, je prie, il fallait un tel conflit pour que cela arrive", a commenté le ministre roumain des Affaires étrangères. En conclusion, les dirigeants ukrainiens – non seulement le président Zelenskyy, mais aussi le Premier ministre et d'autres responsables que les fonctionnaires roumains ont rencontrés – sont "très ouverts,

déterminés à défendre leur pays et à faire tout ce qui est possible pour réussir dans ce conflit" et ils savent ce qu'ils ont à faire.

Enfin, nous pouvons conclure que la culture est inclusive. C'est une forme de capital qui nous permet d'éclairer à la fois le chemin de la Roumanie et de l'Ukraine et l'image que les deux pays projettent indépendamment à travers le monde. À l'heure où la guerre est revenue sur le continent européen, avec des effets dévastateurs, déchirant des vies humaines et des lieux, nous avons besoin que les relations culturelles soient plus que jamais un outil de dialogue, de paix et d'avenir. En faire un véhicule clé et stratégique de la politique étrangère des pays européens, comme cela a été demandé à plusieurs reprises dans de nombreux documents et initiatives importantes au cours des dernières décennies, doit maintenant devenir une véritable priorité.